

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN

MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

TUTANAK DERGİSİ

**21'inci Toplantı
10 Aralık 2025 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarieroğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara ve dinlenecek kurumlara ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- RTÜK Başkanı Mehmet Daniş'in, RTÜK'ün engelli bireylerin medya hizmetlerine eşit, güvenli ve nitelikli erişimini sağlamaya ve onları ayrımcılıktan korumaya yönelik çalışmaları ve uygulamaları hakkında sunumu

2.- RTÜK Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı Feyza Gizligider'in, RTÜK'ün çalışma sistemi, engelli bireylerin medya hizmetlerine erişimine yönelik çalışmaları ve uygulamaları hakkında sunumu

3.- TRT Genel Müdür Yardımcısı Mücahid Eker'in, TRT'nin engelli bireylere yönelik stratejisi, yaptığı yayınlar, ürettiği içerikler ve gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında sunumu

4.- Çocuk Hareketi/Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneği Başkanı Ziyattin Kara'nın, engellilerin eğitim alanında, sahada, rehabilitasyon merkezlerinde yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

5.- Çocuk Hareketi/Eğitim Reformu Girişimi Politika Analisti Ekin Gamze Gencer'in, Eğitim Reformu Girişiminin amacı, verilerdeki durum, engelli bireylerin sorunları, bu sorunların sebepleri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- RTÜK, TRT ve Çocuk Hareketi/Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneği ve Çocuk Hareketi/Eğitim Reformu Girişimi temsilcileri tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ENGELLİ BİREYLERİN TOPLUMSAL HAYATA KATILIMLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ, KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN
TESPİT EDİLMESİ VE BU SORUNLARA KALICI ÇÖZÜMLER ÜRETİLMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU

(10/434, 2104, 2716, 2717, 2718, 2719)

----0----

21'inci Toplantı
10 Aralık 2025 Çarşamba

----0----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Engelli Bireylerin Toplumsal Hayata Katılımlarının Güçlendirilmesi, Karşılaştıkları Sorunların Tespit Edilmesi ve Bu Sorunlara Kalıcı Çözümler Üretilmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.31'de açıldı.

Oturum Başkanı Jülide Sarieroğlu, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara ve dinlenecek kurumlara ilişkin açıklama yaptı.

RTÜK Başkanı Mehmet Daniş tarafından, RTÜK'ün engelli bireylerin medya hizmetlerine eşit, güvenli ve nitelikli erişimini sağlamaya ve onları ayrımcılıktan korumaya yönelik çalışmaları ve uygulamaları,

RTÜK Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı Feyza Gizligider tarafından, RTÜK'ün çalışma sistemi, engelli bireylerin medya hizmetlerine erişimine yönelik çalışmaları ve uygulamaları,

TRT Genel Müdür Yardımcısı Mücahid Eker tarafından, TRT'nin engelli bireylere yönelik stratejisi, yaptığı yayınlar, ürettiği içerikler ve gerçekleştirdiği faaliyetler,

Çocuk Hareketi/Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneği Başkanı Ziyattin Kara tarafından, engellilerin eğitim alanında, sahada, rehabilitasyon merkezlerinde yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm önerileri,

Çocuk Hareketi/Eğitim Reformu Girişimi Politika Analisti Ekin Gamze Gencer tarafından, Eğitim Reformu Girişiminin amacı, verilerdeki durum, engelli bireylerin sorunları, bu sorunların sebepleri ve çözüm önerileri,

Hakkında sunum yapıldı.

RTÜK, TRT ve Çocuk Hareketi/Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneği ve Çocuk Hareketi/Eğitim Reformu Girişimi temsilcileri tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 11 Aralık 2025 Perşembe günü saat 16.30'da toplanmak üzere saat 16.47'de toplantıya son verildi.

10 Aralık 2025 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.31
BAŞKAN: Mehmet Muharrem KASAPOĞLU (İzmir)
BAŞKAN VEKİLİ: Jülide SARİEROĞLU (Ankara)
SÖZCÜ: Fatma ÖNCÜ (Erzurum)
KÂTİP: Fevzi ZIRHLIOĞLU (Bursa)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, Kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli katılımcılar; toplantı yetersayımız vardır, Komisyonumuzun 21'inci Toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Jülide Sarieroğlu'nun, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara ve dinlenecek kurumlara ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biliyorsunuz, her toplantıda engelli bireylerimizin gündelik hayatını etkileyen farklı bir başlığı ele alıyor ve somut önerilerle ilerlemeyi hedefliyoruz. Bugün doğrudan toplumsal algıyı, görünürlüğü ve iletişimin kapsayıcılığını ilgilendiren bir alanı değerlendireceğiz.

Bu toplantımızda RTÜK, TRT ve Çocuk Hareketi temsilcilerini dinleyerek medyada engelli bireylerin görünürlüğüne, erişilebilir içeriklere, yayıncılık standartlarına ve çocuklara yönelik kapsayıcı çalışmalara ilişkin bilgiler alacağız. İşaret dili, sesli betimleme, alt yazı destekleri ve dijital içeriklerde erişilebilirlik altyapısının mevcut durumunu, uygulama örneklerini ve geliştirilmesi gereken noktaları hep birlikte ele alacağız. Bu başlıkların tamamı engelli bireylerin sosyal hayata eşit ve güçlü katılımı açısından kritik önem taşıyor. Görünürlük, doğru temsil, erişilebilir iletişim ve kapsayıcı yayıncılık yalnızca bir iletişim meselesi ya da teknik bir konu değil, aynı zamanda toplumsal farkındalığı da arttıran önemli bir güç.

Bu kapsamda, kıymetli kurum temsilcilerimizin bugün bizlerle paylaşacağı bilgilerin hem komisyon çalışmalarımıza hem rapor çalışmalarına önemli katkı sağlayacağına inanıyor, toplantımızın hayırlı ve verimli geçmesini temenni ederek hemen ilk sözü -hayırlı olsun da diliyoruz yeni görevinin- kıymetli RTÜK Başkanımız Sayın Mehmet Daniş'e vererek çalışmalarımızı başlatacağız. Medya temsilcilerimiz görüntü alacaklar bugün.

İşaret dili açısından da hemen toplantımızın başında sormak istiyorum. İşaret dili tercümesine ihtiyaç duyan misafirlerimiz var mı acaba? O zaman tercüme işlemimizi sonlandırıyoruz. Teşekkür ediyoruz.

Evet, ilk söz Sayın RTÜK Başkanı Mehmet Daniş'de.

Buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- RTÜK Başkanı Mehmet Daniş'in RTÜK'ün engelli bireylerin medya hizmetlerine eşit, güvenli ve nitelikli erişimini sağlamaya ve onları ayrımcılıktan korumaya yönelik çalışmaları ve uygulamaları hakkında sunumu

RTÜK BAŞKANI MEHMET DANIŞ - Sayın Başkanım, çok Değerli Komisyon üyelerimiz, milletvekillerimiz, kıymetli katılımcılar; öncelikle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

RTÜK olarak en temel görevlerimizden biri, toplumun tüm kesimlerinin, özellikle de engelli bireylerin medya hizmetlerine eşit, güvenli ve nitelikli erişimini sağlamak ve onları ayrımcılıktan korumaktır. 6112 sayılı Kanunu'muzun açık hükümleri, engelli bireylere ilişkin iki temel ilkeyi güvence altına almaktadır. "Hiçbir yayın engellilik dâhil herhangi bir nedenle ayrımcılık yapamaz, aşağılayıcı içerik barındırmaz." Yine diğer ilkemiz: "Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar veya şiddet içeremez, teşvik edemez."

Değerli Komisyon üyelerimiz, RTÜK'ün denetim süreçlerinde bu iki ilke kırmızı çizgimizdir. 2023-2025 döneminde bu maddeler kapsamında toplam 7 müeyyide uygulamıştır kurumumuz.

Engelli bireylerin yayın hizmetlerine erişiminin güçlendirilmesi amacıyla 2018'de geniş katılımlı bir çalıştay düzenledik. Bu çalıştayda işaret dili, ayrıntılı alt yazı, sesli betimleme alanlarından uzman komisyonlar oluşturduk. Bu çalışmaların sonucunda hazırlanan taslaklar doğrultusunda Erişilebilir Yayın Hizmetleri Yönetmeliği 2019 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik sayesinde yayıncı kuruluşlar, beş yıllık süreçte yayınlarının en az yüzde 40'ını engelli dostu içeriklerle de desteklemekle yükümlü hâle gelmiştir. Ayrıca, ana haber bültenlerinde günlük işaret dili çevirisi zorunlu tutulmuş, TRT ise en az 3 kanalında tam erişilebilir yayın yükümlülüğü altına alınmıştır.

Bu yönetmelik, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Erişilebilirlik ödülüne layık görülmüştür. Uygulamalarımız 2019 yılında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komisyonunda tam metin olarak sunulmuştur. Engelsiz yayıncılık uygulamalarının gelişimini değerlendirmek amacıyla 2023 yılında tekrar bir çalıştay düzenledik. Yayıncılar, STK'ler, akademisyenler ve teknoloji uzmanlarının ortak kanaati, mevcut yönetmeliğin güncel ihtiyaçlara uygun olduğu yönünde olmuştur. Bugün ülkemizde tüm erişim türleri kullanılmakta ve yılda ortalama 400 saat engelsiz yayın yapılmaktadır. Hatta, yönetmelik kapsamında olmayan 5 yerel ve bölgesel kanal dâhil gönüllü olarak engelsiz yayıncılığa katılmaktadır.

RTÜK Medya ve Çocuk dergisi, işaret dili ayrıntılı alt yazı ve sesli betimleme ile hazırlanarak tam erişilebilir ilk dergi olmuştur. Bu nitelikleri sayesinde Birleşmiş Milletler Erişilebilirlik Logosu'nu alan Türkiye'deki ilk dergidir. 2023 Engelsiz Bilişim Medya Ödülü'nün de sahibi olmuştur.

Ayrıca çocuklara medya okuryazarlığını öğretmek amacıyla hazırladığımız Çekirdek Ailesi Çizgi Film Serisi tamamen erişilebilir formatta yayınlanmıştır.

Sayın üyeler, RTÜK olarak engelli bireylere ilişkin çalışmalarımızı sadece denetim boyutunda değil, farkındalık ve eğitim ekseninde de devam ettiriyoruz. Önümüzdeki dönemde her yaştan izleyicinin bilinçli medya kullanıcısı olmasını amaçlayan eğitim videolarını tam erişilebilir formatta hazırlıyoruz. Yayıncı kuruluşlarla, engelli, yaşlı ve göçmen bireylerin medyada doğru, etik ve kapsayıcı temsiline ilişkin geniş katılımlı bir çalıştay düzenleyeceğiz.

Ana haber bültenlerinde kullanılan işaret dili çevirileri için bir standart seti oluşturulması amacıyla yayıncılara yönelik eğitimler planlıyoruz. İşitme engelli vatandaşlarımızın RTÜK'e işaret diliyle görüntülü bildirim yapabilmesi için teknik altyapıyı şu anda kurmaya çalışıyoruz.

Yayın durdurma cezalarında yerine yayınlanan programlara engelli bireylerin haklarına ve karşılaştıkları sorunlara dair içeriklerin eklenmesi planlanmaktadır.

Ayrımcılık ve şiddet içerikli yayınlara ilişkin caydırıcılığı artıracak yeni müeyyideler konusunda da çalışma yürütüyoruz.

Sayın Başkan, değerli üyeler; engelli bireylerin medya hizmetlerinden eşit, güvenli ve nitelikli biçimde yararlanması bizim için bir görev olmanın ötesinde toplumsal sorumluluğumuzun ayrılmaz bir parçasıdır. RTÜK olarak "Engelsiz Medya" vizyonumuzu güçlendirerek sürdürmekte kararlıyız.

Komisyonumuzun çalışmalarını son derece kıymetli bulduğumuzu özellikle belirtmek isterim. Sizlerin katkıları ve yönlendirmeleri bizlerin bu alanda yeni ufuklara yürümемizin önünü açacaktır.

Sayın Başkanım, bugün burada Başkan Yardımcımız Sayın Deniz Güler ve Strateji Daire Başkanımız Feyza Gizligider Hanımefendi'yle beraberiz. Uygun görürseniz bir sunumumuz da var, onu da sunmak isteriz.

Tekrar ben hepinizi saygıyla selamlıyorum. Tekrar bizi davetlerinizden dolayı da teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkür ediyorum.

Sunumu şimdi mi gerçekleştirecekler yani devamında?

RTÜK BAŞKANI MEHMET DANIŞ - Siz nasıl uygun görürseniz Başkanım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Daha önce de konuştuk. Başkanımıza geçmiş Meclis tecrübesi olduğu için Komisyonumuzun hassasiyetine göstermiş olduğu bu nazik davranış için teşekkür ediyoruz.

RTÜK BAŞKANI MEHMET DANIŞ - Estağfurullah.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Kendisi geldi ama erken ayrılacak; öncesinde konuştuk, başlangıçta bulunacak, sonrasında ekibi aramızda olacaklar.

Birkaç tabii bizim beklediğimiz şey var sunumlarda. Ben belki sunumlar başlamadan önce iletirsem sunum içerisinde arkadaşlarımız onları da ifade ederler. Uzman arkadaşlarımızın hazırlamış olduğu bazı sorularımız var. Öncelikle engellilik konusunda ayrımcı söylem içeren içeriklere yönelik son üç yılda yapılan işlemlerle ilgili bir bilgi talebimiz olacak. Diğer taraftan, engelli bireylerin RTÜK'e şikâyet yapma süreçleriyle ilgili erişilebilirlik konularıyla alakalı da sunum içerisinde bilgi verilerse memnun olacağız. Yine, kamu spotu konusu var. Bunların böyle izlenebilir saatte, prime time saatlerinde yayınlanmasıyla alakalı yapılan herhangi bir işlem, bir uygulama var mı? Bununla ilgili bir bilgi bekliyoruz. Bir de bu dijital platformlar konusu var. Buralardaki içerikleri takip ediliyor mu? Bu engellilikle alakalı konularda, erişilebilirlik konularında bir denetleme ya da izleme var mı diye sorularımızı kısaca ben özetleyeyim. Sunum sonrasında da Komisyon üyelerimizden katkılarını alacağız.

Teşekkür ediyoruz Başkanım.

Sanırım Sayın Gizligider devam edecek.

Buyurun Sayın Feyza Gizligider.

2.- RTÜK Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı Feyza Gizligider'in, RTÜK'ün çalışma sistematığı, engelli bireylerin medya hizmetlerine erişimine yönelik çalışmaları ve uygulamaları hakkında sunumu

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Saygıdeğer milletvekilleri, şimdi RTÜK'ün sunumunu gerçekleştireceğim. Bahsettiğiniz konularla ilgili sunumumuzda bilgiler mevcut, onlarla ilgili de detayları paylaşacağım.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu 1994 yılında düzenleme ve denetleme faaliyeti için kuruldu. Akabinde yayınları "SKAAS" dediğimiz Sayısal Kayıt, Arşiv, Analiz Sistemi üzerinden kayıtları uzmanlarımız izleyerek değerlendirme raporlarını yazarlar ve bu raporlar, değerlendirmeler sonucunda da üst kurul gündemine alınır ve üst kurulda oy çokluğuyla alınan kararlar nihayetinde müeyyideler uygulanır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda programlarla ilgili olarak, yayınlarla ilgili olarak ne tür programların yayınlanacağına, programların hangi saat diliminde ve ne kadar süreyle ekranda yer alacağına ve programı kimin sunacağına ve kimin konuk olacağına RTÜK'ün müdahale yetkisi yoktur. Herhangi bir yayını önden izlememiz söz konusu değildir. Yapılan düzenleme ve denetleme faaliyetlerinin tamamı bu sınırlılıklar kapsamında gerçekleştiriliyor ve ayrıca, RTÜK'teki uygulanan müeyyidelerle ilgili olarak da yargı yolu açık olarak müeyyide kararları uygulanır.

Engellilerle ilgili konulara geldiğimizde; RTÜK kanununda öncelikle sizin de başlangıçta bahsettiğiniz gibi, yayın içeriklerinin denetimi anlamında 6112 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin (1)'inci fıkrasında (e) bendinde ve (ğ) bendinde özellikle "engelli" ifadesine de yer vererek bir sınırlama getirilmektedir: "İrk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasi ve felsefi düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan, bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez." yani herhangi bununla ilgili bir şey yaptıklarında bu cezai müeyyideye tabidir. Diğer maddede de "Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez." ifadeleri yer almaktadır. Engelsiz erişim anlamında ise 6112 sayılı Kanun'un 37'nci maddesinin (ö) bendinde "Engellilerin ve yaşlıların yayın hizmetlerine ve yeni teknolojilere erişimini kolaylaştırmak amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasını teşvik etmek." hükmü yer almaktadır. Burada "teşvik etmek" ifadesinin altını çizmek isterim. Bu konudaki müeyyidelerle ilgili bizim birazdan bahsedeceğim yönetmelikleri uygulama anlamında zorluk yaşadığımız kısım aslında bu "teşvik etmek" ifadesi. Müeyyide kapsamına alamadığımız... Çünkü "teşvik etmek" dediği için yönetmeliği uygulamadığı takdirde bizim müeyyide

uygulamayla ilgili bir yargıdan dönmesiyle karşı karşıya kalabiliyoruz. O anlamda şimdi sunumun devamında onun detaylarından da bahsedeceğim.

Engelsiz erişimle ilgili çalışmalara 2016-2020 Stratejik Planı'nda özellikle yer vermiştik. Orada dezavantajlı birey ve grupların medya görünümlülüğünün artırılması, sağlıklı temsillerinin oluşması ve yayın erişim şartlarının iyileştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak hususu yer aldı. Bu kapsamda 2018 yılında üst kurulumuzda bir karar alındı; görme ve işitme engellilerin medya hizmetlerine erişiminin kolaylaştırılmasına yönelik bir yönetmelik çalışması yapılması kararı alındı 2018'de. Biz hemen akabinde bir çalıştay gerçekleştirdik. Çalıştayımızda "işaret dili" "ayrıntılı alt yazı" ve "sesli betimleme"yi üç oturum olarak ayrı ayrı ele aldık hizmet gruplarını ve bu hizmetin sunulacağı grupları da engelli derneklerini de davet ettik ve televizyon kanallarının temsilcileri de bir araya geldiler onlarla. Bu, şöyle bir artı sağladı bize: Engelli dernekleri neden istediklerini, nasıl bir sınırlılık yaşadıklarını ifade ettiler. Örneğin, haber bültenlerinden, hava durumlarından, sporlarla ilgili skorların yayınlandığı -bu sessiz görüntüler vardır, hani hava durumlarında sadece havanın kaç derece olduğu geçer, seslendirme yoktur- bu tür örneklerle geldiler. Televizyon kanalları aslında meramlarını kendileri ifade etti, televizyon dernekleri de kendi sınırlılıklarını ifade ettiler. Tabiri caizse böyle kıran kırana bir çalıştay sürecinden sonra bütün tarafların mutabakatıyla ve teknoloji tarafıyla da yapılabilirlik anlamında -BTK, TÜBİTAK, tamamı vardı süreçte- yoğun bir çalıştay süreci gerçekleştirdik ve neredeyse "yönetmelik" denecek nitelikte bir çalıştay sonuç bildirisi çıktı. Biz bu sonuç bildirisini kamuoyuyla paylaştıktan sonra da onu referans alarak bir yönetmelik çalışması yaptık. Oranlar, uygulanacağı saatler, tamamıyla ilgili aslında biz kararları kanalların ve engelli derneklerinin bulunduğu çalıştayda karara bağladığımız için de memnuniyetle karşılandı çalıştay. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komisyonunda da Türkiye'nin süreçle ilgili gelen sorularla ilgili cevap metninde tam metin olarak çalıştay sonuç bildirimiz yer aldı. O anlamda oradaki soruları da cevaplamış olduk.

Yönetmeliğin bazı detaylarından bahsetmek istiyorum. Örneğin, programların yüzde 40'ında erişilebilir yayın içeriği yapma zaruryeti getirildi. Bunu kademeli olarak artırdık ayrıca; televizyon kanallarını da bu anlamda zor durumda bırakmamak için -o beş yılı doldurduğumuz için şu anda ben diğer maddeleri almadım- yüzde 15, yüzde 25 ve yüzde 40 şeklinde kademeli olarak artırdık, altı ay, iki yıl ve beş yıl şeklinde ve üç çeviri türüne örneğin aynı anda yer verilerse ya da biri sesli betimleme olmak üzere iki çeviri türüne aynı anda yer verilerse bunu iki ayrı çeviri türünü ayrı süre olarak hesaplamalarına da müsaade ettik. Bu da şunun içindi: Örneğin, alt yazı kolaylarına gelen bir çeviri türü, alt yazı yapıp oranın tamamını doldurmasınlar, üç çeviri türünü de teşvik edelim, aslında bütün erişimi sağlayabilelim diye teşvik maddesi olarak buna yer verdik. Haftada iki akşam haber bülteni dışında bu "prime time" dediğimiz yoğun izlenmenin olduğu saatlerde iki programın engelsiz erişiminin yapılması ama burada şöyle bir not düşelim: O anda yetişemeyebiliyor, diziler bazen son anda geliyor çünkü kanallara. Onlar da şunu dediler: Bir hafta içerisindeki ilk tekrar bölümünde. Örneğin cumartesi günü yayınlıyorlar. Cumartesi günü tekrarında alt yazıyla yayınlıyorlar, şu anda da uygulama yapan kanallar o şekilde yapıyor ve örneğin bir dizinin ilk bölümünde engelsiz çeviriye başladılar, alt yazı var, devam bölümlerinin tamamında yapmak zorundalar. Dolayısıyla işte "Beş bölüm yaptım, sonrasında vazgeçtim." deme lüksleri yok, bu da yönetmelikle bağlanan hükümlerden biri.

Habere erişimi biz temel haklardan biri olarak gördüğümüz için günlük haber bültenlerinde işaret dili çevirisi zorunluluğu getirildi kapsamdaki kanallara. T1 lisans tipindeki 24 kanalı kapsıyor bu arada, onun da altını çizmek isterim. Yerel, bölgesel yayıncılık yapan kanalları kapsamıyor çünkü onlara getireceği mali yük itibarıyla onlar zaten zor yayıncılık yapıyorlar, o anlamda onları dışında bıraktık ve haber bültenlerindeki çevirileri biz normal yüzde 40 oran hesaplamasının içerisine dâhil etmedik çünkü habere erişim bir insan hakkı, bu onun dışarısında yani normal yüzde 40 artı haber bülteni şeklinde aslında sunumlar. "Koruyucu sembol sistemi" dediğimiz akıllı işaretleri de alt yazı, seslendirme gibi bir engelsiz erişime uygun şekilde nitelenme ve açıklama zaruryeti getirdik. Bunun yanında, engelli dostu programların başında, sonunda ya da ortasında yer alan reklam süreleri de yine bu yüzde 40 süresinin hesaplanmasına dâhil değil. Belki en kritik maddelerimizden biri de gece 02.00 ile 06.00 arasında yapılan yayınları da buna dâhil etmedik çünkü daha önceki tecrübelerimizden, o saate bu çevirili yayınları yığdıklarını gördük. Biz aileleriyle birlikte aslında oturup izleyebilsinler istediğimiz için prime time'a ya da böyle daha yoğun izlenen saatlere yoğunlaşmaya çalıştık. O konuda da engelli derneklerimiz bize çok yardımcı oldular gerçekten, bu yol haritasını belirleme anlamında dezavantajlarını paylaşarak. Aynı zamanda da ayda bir RTÜK'e yaptıkları yayın süreleriyle ilgili de, ekranda gördüğünüz formatla, raporlama zaruriyetleri mevcut televizyon kanallarının. Bu yönetmelik yayımlandıktan sonra da Aile Bakanlığının erişilebilirlik ödülleri ilk verdiği kurumlardan biri RTÜK, o da bizi motive etti. Zaten çalıştay sonuç bildirisinde aldığımız bir karar vardı "Tekrar, beş yıl sonra, 2023'te bir araya geleceğiz ve yönetmelik hâlâ fonksiyonel mi hâlâ alanın eksiklerini karşılıyor mu?" diye taraflara soracağız demiştik. Aynı ekiple tekrar bir araya geldik, çalıştayın ilk katılımcılarıyla ve hiçbir değişiklik kararı çıkmadı.

Şu andaki, hâlihazırdaki uygulamalara baktığımızda yıllık ortalama dört yüz saat engelsiz yayın gerçekleştiriliyor şu anda toplamda televizyon kanallarında. Vatandaş bildirimleri bağlamında baktığımızda yıllık 2023-2025 yılları arasında toplam 3.240 tane yani toplam bildirimin yüzde 1,5'u kadar engellileri de kapsayacak şikâyet bildiriminde bulunuldu bize.

Kamu spotlarına sormuştunuz Sayın Başkanım, kamu spotlarıyla ilgili, ilgili kuruluşların hazırladığı, engellilerle ilgili toplam 54 tane kamu spotuna kurumumuz üst kurulunda onay verdi ve kamu spotu havuzuna alındı. Bu anlamda da, sizin ilettiğiniz talep anlamında televizyon kanallarımızla teşvik edici iletişim kuracağız. Normalde yayınlarda "Bunu yayınlayın." gibi resmî olarak bunu yazıyla bildirmemiz söz konusu değil ama teşvik anlamında, "Öncelik verirsiniz." anlamında televizyon kanallarıyla -birazdan da bahsedeceğim- yapacağımız toplantılarda da gündemimize taşıyacağız.

Müeyyideler anlamında baktığımızda, toplam 7 adet, açılıştaki ilk bahsettiğim maddeler kapsamında toplam 7 adet bu kapsamda müeyyide uygulandı televizyon kanallarına. RTÜK "web" sayfasının erişilebilirliği anlamında yüzde 95 şu anda RTÜK "web" sayfamız engelsiz erişime uygun şekilde karşımıza çıkmakta. Bunun dışında Cumhurbaşkanlığı Uzaktan Eğitim Kapısı... Eski adıyla CBİKO diye kısalttığımız Uzaktan Eğitim Kapısı'nda -şu anda Personel Prensiplere devrildi o yapı- orada bütün kamu kuruluşlarının çalışanlarına eğitim hizmeti sunan Uzaktan Eğitim Kapısı'nda 4 adet RTÜK'ün eğitimi bulunuyor medya okuryazarlığı, çocukta, ergende televizyon ve ekran bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı. Bu eğitimlerin de tamamı engelsiz erişime uygun şekilde yer alıyor sistemde.

Aynı şekilde çocuk dergimizi de engelsiz erişime uygun şekilde yayınladık. Kitapçığın içerisinde, dergilerimizin içerisinde yer alan QR kodlarla işaret dili, ayrıntılı altyazı ve sesli betimleme çevirisi olan versiyonları da engelsiz erişim için çocuklarla paylaşıldı. Bu anlamda 3 çeviri türünün bir arada olması "tam erişim" dediğimiz erişim şekli ilk defa bir dergide uygulandı Türkiye'de. Birleşmiş Milletlerin belirlediği standartlar var bu konuda, bu standardı uygulayan ilk yayın. Bildiğim kadarıyla, en son görüştüğümüzde Aile Bakanlığıyla henüz 2'nci bir erişilebilirlik logosunu alan yayın olmadı. İki sayımızı da erişilebilirlik logosuyla çıkardık, inşallah ocak ayında da 3'üncü sayımızı paylaşacağız. Bu çalışmalardan dolayı da dergimiz de erişilebilirlikle ilgili, medyada erişimle ilgili bir ödüle layık görülmüştü.

Bu erişimlerin ben sizlerle kısa kısa örneklerini de bir on-on beş saniye göstermek istiyorum. Örneğin bu, derginin engelsiz erişim versiyonu. Bu, sesli betimle.

(Video gösterimi yapıldı)

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Bu da işaret dili ve ayrıntılı altyazı çeviri:

(Video gösterimi yapıldı)

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Okunabilirliği için de her bir bölüm o altyazıdaki gibi daha büyük bir şekilde hem ön plana çıkıyor, ekrana yaklaşıyor hem de işaret dili çevirisinde de zaten çevirmen arkadaşımızın da mimiklerinden göreceğiniz üzere tamamen çocukların dikkatini çekecek şekilde hazırlandı.

Bu, yüksek hızlı trenlerde, Devlet Demiryollarının talebi üzerine şu anda yüksek hızlı trenlerin eğlence portalında da dergilerimiz yer alıyor, ayrıca derginin İngilizce çevirisini de kamuoyuyla paylaştık. Bu kapsamda yaptığımız bir çalışma da Çekirdek Ailesi çizgi film serisiydi. Medya okuryazarlığı ilgi temel kavramları anlattığımız 5 bölümlük kısa çizgi film serisini de yine tam erişilebilir şekilde, 3 çeviri türüyle kamuoyuyla paylaştık, medya okuryazarlığı sitemizde paylaştık ve indirilebilir şekilde paylaştık; bütün isteyen her bir kuruluş, her bir eğitmen istediği şekilde indirip ücretsiz faydalanabiliyor. Ayrıca, bu içeriği bizden Millî Eğitim Bakanlığı EBA platformu için de istedi. Yine, sosyal bilgiler 5'inci sınıf ders kitabında bu çizgi filmler 3 versiyonuyla da yer almakta.

Çizgi filmlerden de kısa bir kesit, yine sesli betimleme hâlini göstereceğim:

(Video gösterimi yapıldı)

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Bu da işaret dili...

(Video gösterimi yapıldı)

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Planlanan çalışmalar, önümüzdeki süreçte gerçekleştireceğimiz çalışmalar. Şu anda biz...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Karakterler arasında engelli bir birey var mı acaba?

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Efendim?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çizgi filmlerdeki karakterler içerisinde bir engelli birey var mı?

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Dergimizde geniş şekilde yer veriyoruz. Dergide verdiğimiz kitap ayracı var, üzerinde özellikle bu QR kodları da paylaştığımız, engelsiz çevirilerin QR kodlarını da paylaştığımız...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Genel olarak değil, karakter olarak yani bir çizgi film içerisinde mesela Çekirdek Aile içerisinde ya da oradaki hikâyeler içerisinde bir engelli birey var mı?

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Bir bölümde...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Aslında toplumsal farkındalık açısından biz onun da olması gerektiğini yani engelli bireylerin de bu hikâyelerin içerisinde olmasının anlamlı ve olumlu büyük katkı sağlayacağına inanıyoruz. Belki bu toplantının da güzel bir çıktısı olur, bundan sonraki yayınlarda olur.

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Dergide yer verdik, çizgi film için de bir dahaki çalışmalar için gündemimize alalım, teşekkür ediyoruz öneriniz için.

Diğer bir çalışmamız, RTÜK Medya Akademisi. Şu anda bir süredir çalışmalarına devam ettiğimiz Akademiyle hem medya kuruluşlarına hem ileride medyada görev almak isteyen gençlere hem de bütün kamuya aslında medya okuryazarlığı anlamında üç ayaklı bir eğitim planlıyoruz, buradaki eğitimlerde de yine çeviri türlerine yer vererek engelsiz erişime uygun şekilde kamuoyuyla paylaşacağız.

Diğer bir çalışmamız, medya kuruluşlarıyla, yayıncı kuruluşlarla bir araya geleceğimiz toplantılar ki biz yılda birkaç kez periyodik olarak genel yayın yönetmenleriyle, yapımcılarla bir araya gelerek toplantılar yapıyoruz. Bu konuyla ilgili de bir toplantı gündemimiz mevcut. Özellikle dezavantajlı grupların, sadece engelli değil yaşlı ve göçmenler dâhil olmak üzere bütün dezavantajlı grupların medyadaki temsili, onlara yönelik programlar ve onlara yönelik içeriklerin üretilmesi, farkındalığın oluşması anlamında onlara düşen vazifeleri, sizin de az önce, örneğin kamu spotunun daha makul saatlerde yayınlanması gibi talepleri iletmek üzere bir araya gelmek de medya buluşması yapmak da planlamalarımız arasında.

Diğer bir çalışmamız, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara işaret dili çevirisi eğitimi vermek. Bu işaret dili çevirisiyle ilgili şu anda hâlihazırda yayın devam ediyor ama orada bir standardı oluşturmak çünkü Türkiye'de de aynı şiveler gibi işaret dili çevirisiyle ilgili de bölgeler arasında ufak farklılıklar mevcut. O anlamda bir tek, ortak karar verebilmek adına hem ilgililerini bir araya getirip televizyon kanallarıyla görüştürmek istiyoruz hem de bir standardı yükseltmek anlamında onlara bir işaret dili çevirisi eğitimi vermeyi planlıyoruz.

Son, birkaç şeyden bahsedeceğim. Sonrasında işaret diliyle vatandaş bildirim. Bu konuyla ilgili Aile Bakanlığımızla aslında temaslarımız bir süredir devam ediyor. Onların "Ailem" uygulaması üzerinden bütün işitme engelli bireyler için her türlü, örneğin pazara alışverişe gittiğinde bile işaret dili çevirmenine anında ulaşabilip hizmet aldığı bir sistem var. Biz, RTÜK iletişim merkezi ile oranın bir bağlantısını kurarak orası üzerinden işaret dili çevirisiyle vatandaş bildirimlerini yani memnuniyet ve şikâyetlerin bize ulaştırılmasıyla ilgili, bu konuyla ilgili bir altyapı çalışmamız mevcut, inşallah kısa sürede bunun da hayata geçmesini planlıyoruz.

Bunun dışında yayın durdurma cezalarının örneğin işte dizilere yayın durdurma cezası verildiğinde, program durdurma cezası verildiğinde "prime time"da örneğin, saat sekiz ile on iki buçuğa kadar, o çok yoğun geniş de izleyicinin olduğu saatte biz programlara ikame yayınlar gönderiyoruz. Hani bu izlediğimiz belgeseller, örneğin medya okuryazarlığı, İslamofobi ve hâlihazırda gönderdiğimiz yayınlar var, bunlardan bazıları dizinin reytingini bile yakalayabiliyor içerikler ilgi çektiği için. Engellilerin medyada temsili ve o sınırlılıklarla ilgili farkındalığın oluşması anlamında oraya da bir ikame yayın çalışması gerçekleştiriyoruz, bunun da kamu spotu olmasa da daha görülebilir bir saatte farkındalığın oluşması anlamında ciddi katkı sağlayacağını düşünüyoruz ve girişte de bahsettiğim bu kanundaki "teşvik etmek" ifadesi bizim bu detaylı hazırladığımız yönetmeliği uygulama anlamında bizi kısıtlıyor. O anlamda, bir kanun değişikliğiyle ilgili bir çalışmamız söz konusu. Engellilere yönelik yayınlarla ilgili yönetmelikte belirlenen sınırlara uymadıkları takdirde müeyyide uygulanabilmesi için 8'inci maddede ilgili düzenlemeleri yaparak kanunla bunu daha sağlam bir şekilde takip edebilecek hâle gelmeyi ümit ediyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Arz ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çok teşekkür ediyoruz.

Biz, klasik, daha ilk günden karar verdiğimiz yöntemle devam edelim, dün farklı bir yöntemle kaymıştı ama tüm sunumlarımızı alıp Komisyon üyelerimizin sorularını daha sonra alacağız.

Çok teşekkür ediyoruz, çok kapsamlı, kıymetli bir sunum oldu.

Şimdi, ikinci sözü TRT'ye vereceğiz.

TRT Genel Müdür Yardımcımız Sayın Mücahid Eker...

Buyurun Sayın Genel Müdür Yardımcım.

3.- TRT Genel Müdür Yardımcısı Mücahid Eker'in, TRT'nin engelli bireylere yönelik stratejisi, yaptığı yayınlar, ürettiği içerikler ve gerçekleştirdiği faaliyetler hakkında sunumu

TRT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MÜCAHİD EKER - Sayın Başkanım, kıymetli milletvekillerim, değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde engelli bireylerin sorunlarını araştırmaya yönelik böylesine önemli ve anlamlı bir Komisyona davet ettiğiniz için kurumum adına şükranlarımı arz ediyorum.

Bu vesileyle TRT'nin engellilere yönelik stratejisini, yaptığı yayınları, ürettiği içerikleri, gerçekleştirdiği faaliyetleri anlatmak için bir imkân bulmuş olduk. Aynı şekilde, bu çalışmalarımızı daha ileriye taşımak üzere, daha etkili hâle getirmek üzere ve çeşitlendirmek üzere sizin değerli önerilerinizi, katkılarınızı almak yine bizim için gerçekten çok değerli, çok kıymetli.

Ben, şu hususu vurgulayarak başlamak istiyorum öncelikle: TRT'nin hiçbir yayını, hiçbir kanalı, hiçbir projesi, hiçbir faaliyeti yok ki içinde engelliler düşünülmemiş olsun; televizyon yayınları, radyo yayınları, ulusal ve uluslararası dijital platformları, ortak yapım sinema filmleri, uluslararası stratejik medya zirveleri ve etkinlikleri, eğitim ve araştırma faaliyetleri ve kurum içi çalışmalar dâhil olmak üzere, bütün bu alanların hepsinde her zaman mutlak surette engellilere yönelik erişilebilirlik ve farkındalık odağıyla planlamalarımız iletilemektedir.

Televizyon yayınları söz konusu olduğunda temel odağımız ekranda fırsat eşitliği ve görünürlük. TRT, 17 televizyon kanalıyla yürüttüğü kamu yayıncılığını insan odaklı bir yaklaşımı merkeze alarak yürütüyor. Engelli bireylerin erişim hakkını mutlak surette gözetiyoruz. Ekranı zihinlerdeki bariyerleri kaldıran stratejik bir farkındalık aracı olarak kullanmaya gayret ediyoruz. Aynı şekilde, temsil adaletini gözetiyoruz. Engelli bireylerin hayatın doğal akışı içinde güçlü figürler olarak yer almasına özen gösteriyoruz. Acıma yerine hak temelli anlatılarla kalıcı bir empati kültürü oluşturulmasını ve önyargıların yayıncılık yoluyla aşılmasını hedefliyoruz.

Yine, ekrana ve bilgiye erişimde fırsat eşitliği yaklaşımı, işaret dili ve betimleme gibi evrensel tekniklerle destekleniyor kurumumuz tarafından. Bu noktada, ayrıştırıcı dilden yine mutlak surette kaçınmaya özen gösteriyoruz. Engelli bireylerin onurunu koruyan temiz bir terminoloji kullanımı kurumsal hafızaya yerleşmiş durumdadır TRT bünyesinde. TRT ekranları engelli bireyler ve ailelerinin yaşam kalitesini arttıran, onlar için bir rehberlik ve dayanışma platformu olarak konumlanmış durumda. Sosyal haklar ve başarı hikâyeleri ilham verici bir dille işleniyor kurumumuz çatısı altındaki bütün kanallar tarafından ve yayınlar toplumsal sorunlara çözüm üreten bir etkileşim zemini olmaya çalışıyor.

Sizlere arz ettiğimiz sunum dosyalarında kanalların ekran görüntülerinden örneklerde gördüğünüz üzere, spordan sanata uzanan geniş bir yelpazede engel tanımayan öyküleri görünür kılmaya gayret ediyoruz. Engelli bireylerin toplumsal hayata tam katılımını teşvik eden kuşatıcı bir yayın politikası izliyoruz. Kendi yayınlarımız ve içeriklerimiz haricinde diğer kamu kurumlarının, ilgili kamu kurumlarının ve ilgili STK'lerin hazırlamış olduğu kamu spotlarına yine kanallarımız bünyesinde sıklıkla yer vererek bu farkındalık sürecine katkı vermeye çalışıyoruz.

TRT, engelli bireylerin sesini topluma, ülkeye ve dünyaya duyurma gayretinde ve engelsiz bir gelecek inşası için toplumsal bir dönüşüme öncülük etme ve katkı sunma gayretindedir her zaman. Ben, bazı öne çıkan programlarımıza örnekler vererek somutlaştırmak istiyorum bu süreci. Burada, her kanaldan sadece birer örnek aldık sunum dosyamıza ama örneğin, TRT 1 kanalında her gün yayınlanan "Hayata Gülümse" adlı programda paralimpik sporculardan sanatçılara uzanan geniş bir yelpazede engelli bireylerin azim dolu başarı hikâyelerini ekrana taşıyoruz.

Yine, TRT 1'de uzun dönemdir, uzun sezondur gün 1'incisi olan "Teşkilat" dizimize yürüme engelli Nazlı karakteri üzerinden fiziksel engellerin vatan savunmasına ve kritik görevlere dahi mâni olmadığını anlatan bir hikâyeye eklenmişti. Bu karakterin azmi ve görev bilinciyle sergilediği güçlü duruş, engelli bireylerin her alanda başarıyla var olabileceğine dair ilham verici bir mesaj olmuştur.

Yine, TRT 2 kanalında "İşaretler" adlı bir programımız var. Kültür, sanat kanalımız TRT ve bu programımız, "İşaretler" adlı programımız dünyanın işaret diliyle hazırlanan ilk kültür, sanat programı olma özelliğini taşıyor.

Yine, TRT Haber bünyesinde, haber formatında, neredeyse rakamlara baktığımızda her güne bir engellilere yönelik farkındalığı artıracak haber olmanın yanında, "Hayata Tutunmak" adında müstakil bir program hazırlayarak engelli vatandaşlarımızın

zorluklara karşı mücadelelerini ve yaşama sevincini merkeze alan belgesel niteliğinde bir yapımla da bu hikâyeleri anlatmaya ve toplumsal farkındalığa katkı sunmaya gayret ediyoruz.

Yine, çocuk kanalımızda, TRT Çocuk kanalında "Haberin Olsun" adlı çocuklara yönelik haberlerin işaret diliyle anlatıldığı bir programı yine yayınlamaya gayret ediyoruz.

TRT Belgesel kanalında "Maceraya Engel Yok" adında bir program yayınladık. Burada, bu yapım görme, işitme ve bedensel farklılıkları olan 3 doğa tutkununun sınırları zorlayan maceralarını ekrana taşımıştı. Engelin yine bedende değil zihinde olduğu felsefesini işleyen bu yapımda da kahramanların azmiyle imkânsız görünenlerin kuşkusuz başarılabilir olduğu mesajını vermeye çalıştık.

TRT Müzik kanalımızda "Gönülden Gönüle" adlı program da yine görme engelli sanatçımız Metin Şentürk'ün yönettiği bir program, burada da...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - "Maceraya Engel Yok" Ayhan Bey sizin belgesel mi?

TRT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MÜCAHİD EKER - Evet, az önce bahsettiği, sohbet ettik kısaca.

TÜRKİYE SAKATLAR KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ AYHAN METİN - Evet Sayın Bakanım, oradaki benim naçizane projemdi, oradaki total karakteri güzel oynadığım söyleniyor.

TRT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MÜCAHİD EKER - Aynı şekilde, spor kanalımızda da İşitme Engelliler Spor Bülteni'ne yer vererek engelli bireylerin spor gündeminden haberdar olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bunun dışında "TRT Spor Yıldız" diye ayrı bir kanalımız var, burada da Türkiye'de ve dünyada yapılan engelli spor faaliyetlerini ekrana taşıyıp tanıtılmasına gayret ediyoruz ve bunun bir anlamda engelli vatandaşlarımızı spora teşvik ettiğine de inanıyoruz.

TRT EBA'da özel eğitim öğretmenleri tarafından hazırlanan hayat bilgisi, matematik, Türkçe ve bilişsel beceriler haftalık yayın akışı içerisinde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerle buluşmuştu.

Yine, uluslararası kanallarımızda da aynı şekilde onların yayın dillerinde engellilere yönelik farkındalığı artıracak içeriklere yer veriyoruz. Örneğin, TRT World kanalında Gazze'ye yönelik saldırılarda artan amputasyon vakalarını ve orada engelli hâle gelen Filistinlilerin yaşam mücadelelerini uluslararası kamuoyuna güçlü bir şekilde anlatan bir yapıma imza atmıştık.

TRT Türk kanalımızla "Rehber" adlı programımızda yine aynı şekilde engelli vatandaşlarımızın yasal hakları ve sosyal imkânlarına dair kılavuzluk yapacak içeriklere sık sık yer veriyoruz, onların sunulan hizmetlerden tam yararlanması ve sosyal hayata etkin katılımlarını teşvik etmeye gayret ediyoruz.

TRT Avaz'da "Koçum Babam" isimli bir program yayınlanıyordu, hâlâ içerikleri de mevcut, evlatlarının bağımsız bireyler olabilmesi için mücadele eden babaların hikâyesini, fedakârlık dolu hikâyelerini konu alıyordu ve baba-çocuk arasındaki güçlü bağ üzerinden sevgi ve aile desteğiyle her türlü engelin aşılabileceğine dair güçlü bir mesaj içeriyordu bu yapım.

Yine, TRT Arabi ve TRT Kurdî kanallarımızda da benzer içeriklere yer veriyoruz.

Biz, radyo yayınlarını da aynı şekilde sesin gücüyle engelsiz iletişim için kullanmaya gayret ediyoruz. Burada da birkaç örnek vermek istiyorum kısaca: Örneğin, TRT Radyo-1'de yayınlanan "Engelsiz Sesler" programında hikâyelerine ilham veren engelli bireyleri dinleyicilerle buluşturuyoruz. Yine, Radyo-1'de "Gezelim Duyalım" isimli programımızda farklı coğrafyalara seyahat etmiş engelli bireyleri ve onların hikâyelerini dinleyicilere aktarıyoruz. "Çukurova'dan Sesler" isimli TRT Türkü radyo kanalında bir programımız var. Burada 2018'den beri yayınlanıyor ve bunun yapımcısı görme engelli bir personelimiz, Mert Şahin. Yine, "Memleket Treni" "Hoş Sohbet Sokağı" ve TRT Kurdî'de "Dem û Dewran" isimli radyo programlarında da spordan sanata, edebiyata bütün bu alanlarda faaliyet gösteren engellilerin hikâyelerine ve onlara dair gündemlere yer verilmiş oluyor.

Biz ulusal ve uluslararası dijital platformları da aynı şekilde teknoloji ve erişilebilirlik vizyonunun önemli bir unsuru olarak görüyoruz engellilere yönelik. Bizim "tabii" isminde 2023'te hayata geçirdiğimiz uluslararası dijital bir platformumuz var. "Bizi birleştiren hikâyeler" bu platformun mottosu. Biz bu mottoyu aynı zamanda engellilere yönelik bir birleşme hikâyesine de ve teknolojisine de dönüştürmeye gayret ediyoruz. Bu, tabii platformunda kapsayıcılık ilkesini teknolojik altyapıyla bütünleştirerek erişim engellerini ortadan kaldırmaya gayret ediyoruz. Kullanıcı dostu arayüzüyle, altyazı seçenekleriyle engelsiz bir izleme deneyimi sunuyor bu platformumuz. Engelli bireylere diledikleri yerde diledikleri zaman diledikleri içeriğe ulaşma özgürlüğü tanıyor ve herkes için dijital yayıncılık vizyonumuzun önemli bir enstrümanı, çıktısı olarak öne çıkıyor. Burada, tabii'de son beş yılda yayınlanan 53 orijinal yapımın tamamında sesli betimleme ve ayrıntılı altyazı seçeneklerinin standart hâle getirildiğini belirtmek isterim. Bu da erişilebilirliğin bu platformun politikasının merkezine yerleştiğinin çok önemli bir göstergesi. Yalnızca tabii'deki özgün yapımlarla sınırlı kalmıyoruz ve lisanslı içerik portföyünde de engelli bireyleri konu alan dizi, film ve belgesel türündeki nitelikli yapımlara geniş yer veriyoruz bu platform özelinde, burada da içerik çeşitliliğini gittikçe zenginleştirdiğimizi ifade etmek isterim. Onun dışında, Dünya Engelliler Günü, Otizm Farkındalık Günü gibi özel günlerde de ilgili içerikleri ana sayfamıza daha da ön plana çıkarma stratejisiyle toplumsal bilinci, farkındalığı arttıran aktif bir iletişim enstrümanı olarak kullanıyoruz bu platformumuzu da.

Bununla birlikte, 9 dilde yayın yapan uluslararası dijital haber platformlarımızı da yine engelli bireylerin haklarını ve yaşam mücadelelerini merkeze alan içeriklerle ilerletmeye çalışıyoruz burada da yine örneklerini gördüğünüz üzere.

Bizim "TRT Dinle" adlı yine çok önem verdiğimiz bir platformumuz var. Burada TRT'nin asırlık sesli hafızasını dijitalleştirerek görme engelli kullanıcılar için eşsiz bir işitsel kültür hazinesi sunuyoruz. Burada radyo tiyatrolarından sesli kitaplara kadar geniş bir yelpazede görsel bariyerleri aşarak bilgiye ve kültüre erişimi kurumsal bir sorumluluk hâline getirmiş oluyoruz. TRT Dinle üzerinde "VoiceOver" ekran okuyucu desteğiyle görme engelli kullanıcılara tam erişilebilirlik sunuyoruz. Menüler, içerik arama ve oynatma kontrolleri gibi tüm fonksiyonlar sesli betimlemelerle sunuluyor; uygulamanın ekrana bakılmaksızın bağımsız ve etkin kullanımı mümkün hâle geliyor.

Yine, TRT Çocuk Ebeveyn Akademisi'nde engelli bireylere ve ailelerine yönelik özel içeriklerimiz söz konusu. Burada otizmden özel eğitime uzanan geniş yelpazede uzmanlar eşliğinde hazırlanan içerikler ailelere bilimsel rehberlik sunuyor. Tanıdan sosyal uyuma kadar her aşamada ebeveynler için güvenilir ve erişilebilir bir dijital başvuru kaynağı oluşturuluyor bu platformda. Burada ilham veren başarı hikâyeleriyle engellerin aşılabileceği mesajını içeren birçok içerik bulunuyor. Erken tanı ve doğru iletişim

stratejilerini merkeze alan bu yapımlarla özel gereksinimli çocukların gelişimi ve ailelerin bilinçlenmesi adına güçlü bir farkındalık desteği sağladığına inanıyoruz.

Biz TRT olarak ortak yapım sinema filmleriyle de engelsiz anlatılara odaklanıyoruz. Sinemayı, sanatı toplumsal farkındalık aracı olarak görüyoruz ve engelli bireylerin yaşam mücadelesine odaklanan yapımları desteklemeyi önceliklendiriyoruz. Bunun bir örneği, kendisi de milletvekilimiz olan Sayın Serkan Bayram'ın bebeklik döneminde maruz kaldığı yangın sonucu fiziksel kayıplar yaşamasına rağmen sergilediği hayata tutunma mücadelesini anlatan filmin ekrana taşınmasıyla TRT Sinema destekleriyle... Bununla birlikte "Sadece Farklı" diye ayrı bir sinema filmine yine bu anlamda destek olmuştuk, o da eşinin ayrılığı sonrasında 10 yaşındaki çocuğuyla birlikte hayata tutunmaya çalışan otistik bir babanın mücadelesini işliyordu. Bu da otizmin yalnızca çocukluk çağına özgü olmadığına dikkat çeken bir yapımdı.

Biz birçok uluslararası stratejik zirveye ev sahipliği yapıyoruz, bunları düzenliyoruz. Burada da bu ölçeği küresel boyuta, uluslararası boyuta, bu farkındalığı taşımaya çalışıyoruz. Örneğin, TRT World Citizen Ödüllerinde 2025 yılında iletişimci ödülünü işitme engelli bireylerin bağımsız iletişim kurmalarını sağlayan teknolojik girişimleriyle Azima Dhanjee ve Arhum Ishtiaq'a vermiştik. Yine, NEXT 2023 etkinliğimizi erişilebilirlik temasıyla düzenlemiştik ve burada engelli bireylere yönelik teknolojik çözümlerin önemi yine uluslararası düzeyde tartışılmaya açılmıştı.

Eğitim ve araştırma faaliyetlerimizi de yine bu hak temelli yaklaşım çerçevesinde geliştirmeye çalışıyoruz. Kurumsal farkındalık çalışmaları kapsamında kurum içinde tüm personele yönelik engelli farkındalığı eğitimi düzenlemiştik çevrim içi olarak. Yine, erişilebilirlik ve hep birlikte engelsiz eğitimi düzenlemiştik. Bunun dışında, akademik araştırma merkezimiz var bizim "TRT World Research Center" adında. Burada farklı başlıklarda, örneğin "Engellilik ve Kamusal Alan" örneğin "Engellilik ve Afet Yönetimi" örneğin "Erişilebilir Bir Gelecek İçin Yol Haritası 2030 Vizyonu" gibi araştırmaları da hem kurum vizyonunda istifade etmek üzere hem de paydaşlarımızın istifadesine sunmak üzere hazırlamıştık.

Kurum içinde dediğim gibi engelsiz yaşamı içselleştirmeye dönük birçok adımımız var. Biz önce insan felsefesini sadece yayınlarımızda değil organizasyonel yapımızda da yansıtmaya ve hayata geçirmeye gayret ediyoruz. İnsan kaynakları politikalarından fiziki çalışma ortamlarının tasarımı kadar her aşamada engelli çalışanlarımızın potansiyellerini en verimli şekilde ortaya koyabilecekleri erişilebilir, adil ve ayrımcılıktan uzak bir kurum kültürünü inşa etmeyi bir öncelik olarak benimsemiş durumdayız. Ulaşım ve erişilebilirlik anlamında engelli çalışanlarımıza özel nitelikli servis araçlarını tahsis etmiş durumdayız. Güzergâh planlamaları personelin ikamet ve çalışma noktalarına göre optimize edilmiş durumda. Buna ilişkin kurum içinde fiziki ortamlara yönelik birçok iyileştirmeler sağlanmış durumda.

Kurumsal farkındalık ve iç iletişim bağlamında da yine Dünya Engelliler Günü gibi özel günlerde kurum içi iletişim kanallarını etkin şekilde kullanarak tüm personelimize bu bilgilendirici, farkındalık ve duyarlılık oluşturuvcu bilgilendirme mesajlarını bu özel günlerde tekrar paylaşıyoruz. TRT'nin engelsiz iletişim merkezi var, işitme ve konuşma engelli vatandaşlarımızla işaret dili ve engelsiz görüntülü görüşme gerçekleştiriyoruz. Burada da TRT'yle ilgili herhangi bir taleplerini, yönlendirmelerini paylaşabiliyorlar. Her kurumda muhakkak var, bizim de TRT kurumunda engelli personellerimiz var ve TRT santralinde vatandaşlarımız aradıklarında TRT'yi onları karşılayan sesler aslında 2 görme engelli vatandaşımız. Ben müsaadeniz olursa onlara dair çok kısa bir -TRT Haber tarafından da haberleştirmişti- videomuz var bir buçuk dakikalık, onu paylaşmak isterim.

(Video gösterimi yapıldı)

TRT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MÜCAHİD EKER - Burada izlediğimiz personellerimizden birisi Engelsiz TRT projesinden bahsetmişti. Bu da bizim sesli betimleme ve işaret diliyle anlatım yaptığımız hemen hemen bütün TRT yapımlarını yüklediğimiz bir platformumuz. Belki zamanla ilgili ufak tefek gecikmeler yaşanıyor ama neredeyse bütün yapımların, bütün bölümlerin peyderpey yüklendiği ve burada sesli betimleme, işaret dili ve altyazıyla izlenebildiği bizim için çok önem ve kıymet verdiğimiz ve ilgi de gören bir platformumuz.

Ben son olarak bundan da bahsederek konuşmamı tamamlamak isterim.

TRT'ye engellilere yönelik çalışmalarını anlatma imkânı sunduğunuz için Komisyonunuza ve değerli üyelerine teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biz teşekkür ediyoruz. Her konuya değinilen çok kapsamlı -personel ve kurumsal yapı, yayın ilkeleri- gerçekten çok verimli bir sunum oldu. Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, son konuşmacımız Çocuk Hareketi Temsilcisi Sayın Ziyattin Kara.

4.- Çocuk Hareketi/Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneği Başkanı Ziyattin Kara'nın, engellilerin eğitim alanında, sahada, rehabilitasyon merkezlerinde yaşadıkları sıkıntılar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ BAŞKANI ZİYATTİN KARA - Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri, Komisyon üyeleri ve katılımcılar; hepinize teşekkür ederim sizleri buraya davet ettiğiniz için.

Bizler engellilerin eğitimleri alanında daha çok sahada, özellikle rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sıkıntıları dile getirmek için burada bulunuyoruz. Bu sıkıntılarla ilgili sahada yaşanan problemleri biz şu anda 5 başlık altında bir araya getirerek, bunların açılımlarını sizlerle birlikte konuşarak bir çözüm yolu bulmayı hedefliyoruz.

Kurumsal ve yönetsel sorunlar olarak ayırdığımız başlığımızın altında mali yetersizlik, eğitim kalitesini tehdit eden finansal baskılardan bahsetmek istiyoruz.

Devlet destekli eğitimde yaşanan bazı sınırlamalar var. Bu sınırlamalar da birey başına ödenen seans ücretleri temel giderleri karşılamakta yetersiz kaldığı için rehabilitasyon merkezlerinin şu anda ayakta durmalarıyla ilgili sıkıntıların ortaya çıktığını bize gösteriyor. Karşılanamayan giderlerin başında ise kurum kiralardan personel maaşlarına, vergilerden SGK primlerine, ulaşımlardan yemek, temizlik ve kırtasiye gibi birçok faturalar içerisinde bulunarak eğitimin kalitesinin biraz da olsa düştüğünü görmüş durumdayız. Kurumlar eğitim kalitesinden ziyade finansal olarak ayakta kalma durumunu göz önünde bulundurduğu için eğitimi her defasında bir kademe aşağı almış durumdadır. 2025 yılında seans ücretlerine yapılan tek artış daha yılın ilk çeyreğinde eridiğinden

dolayı şu anda rehabilitasyon merkezleri engelli bireylerin eğitimleriyle ilgili maalesef problem yaşıyor durumdadır. Bunların çözüm önerileri olarak sunduğumuz maddeler şunlar: Eğitim seanslarında yeniden düzenleme yapıldı ve 8+12 şekli yürürlüğe girdi. 8 asıl seansları, 12 ise telafi hakları olarak yürürlükte olmaktadır. Bunun aslında 12 asıl, 8 telafi şeklinde olması birçok özel eğitime ihtiyacı olan çocuğun daha fazla eğitim almasını gündeme getirecektir. Ücret artışlarındaki standardizasyonun kurumların her yılbaşında yapılan ders saati ücretleri artışlarının yetersiz olması ve bunun asgari ücretin belli bir oranına bağlanmasıyla ilgili daha farklı bir geleceğe bakış açısı olduğu görülmektedir.

Kurumsal ve yönetsel sorunların bir diğeri olarak da denetimsizlik ve standart eksikliği, kalitenin göz ardı edilmesi gelmektedir. Bunlar maddi kontrollerin göz önüne alınarak yapıldığı denetimlerdir. Bunlar biliyorsunuz, 1/5/2026 yılında hayata geçecek olan...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Kusura bakmayın, bölüyorum akışı ama tutanaklara geçmesi açısından ben şöyle bir şey rica edeceğim sizden, önce bir kendinizden bahseder misiniz.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ BAŞKANI ZİYATTİN KARA - O bilgi size gelmiştir diye düşündüm, çok özür dilerim.

Çocuk Hareketinin bir bölümü olarak Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneğiyle birlikte sahada yaşanan problemleri anlatmak için ben dernek başkanı olarak burada sizlerle birlikteyim. Bu sorunların dile getirilmesinde sahadaki birçok problemin giderilebileceğini düşünerek böyle bir sunum hazırladım sizlere.

Alandaki öğretmen ve personel sorunları uzman eksikliği ve yüksek personel devir hızı yani sürekli değişen öğretmenlerle ilgili eğitim istikrarsızlığından bahsetmek istiyoruz. Burada nitelikli uzman eksikliğinden yani mezun öğretmenlerin yeterli uygulama eğitimiyle göreve başlamamasından kaynaklı bir işlevsel eğitimin söz konusu olmaması gündemde maalesef. Uzmanlaşmanın kaybıyla 2014 yılı sonrasında görme ve zihinsel engelliler öğretmenliği branşlarının daha sonra birleştirilerek sadece özel eğitim alanı öğretmenleri olarak gündemde devam etmesi ve bu özellikle görme engellilerde Braille, işlevsel görme ve bağımsız hareket becerilerinin biraz geride kalması anlamındadır. Bunlarla ilgili çözüm önerisinin şu şekilde olması gerekiyor: Öğretmenlerin daha önceki dönemlerde yapıldığı gibi hazırlayıcı ve temel eğitimlerle ilgili bir süreci tamamlayıcı olması, üniversitelerdeki 2014 yılı öncesindeki uzmanlaşma bölümüne tekrar dönüşmüş olması gerekmekte ve yapılan sözleşmelerde personellerin özel eğitim alanında çalıştıkları süre boyunca sözleşme bitimlerine kadar özel eğitime ihtiyacı olan çocukları bırakamama durumuna devam etmesi gerekmektedir.

Burada düşük motivasyon ve bazı koşulların öğretmenlerde yaşatmış olduğu tükenmiş eğitimciler durumuna gelmesi şu anda eğitimi çok ciddi anlamda etkilemektedir. Burada düşük maaş politikası yani öğretmenlerin ihtiyaçları olan giderlerini karşılayabilmeleri için rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan maaş problemlerinin bir tık daha iyi hâle getirilerek işlevsel bir eğitimin daha içten olarak devam etmesi gerekmektedir. Burada hukuki anlamda rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin herhangi bir problem yaşadıklarında 657 sayılı Kanun'un disiplin yönetmeliğine tabi olmaları ama onlara ait olan birçok haklardan maalesef ki mahrum kalmaları motivasyonlarını çok daha düşürmektedir. Burada çözüm önerisi olarak maaşlar ve 657 sayılı Kanun haklarından faydalanmalarını tabii ki talep etmekteyiz ve bu da motivasyonlarını çok yükseltecektir. MEB okullarında olduğu gibi bu okullarda da özel eğitim öğretmenlerinin yılbaşlarında ve yıl sonlarında zorunlu mesleki gelişim seminerlerinin yapılması çok çok önemli olarak yer almaktadır.

Burada tabii ki rehabilitasyon merkezleri öğretmenleri dışında ailelerle ilgili destekler de çok önemlidir. Ailelerin kabullenme süreçlerinde yaşadığı zorluklar, bireyin eğitime geç başlaması akranlarından geri kalmasına neden olmaktadır. Burada devlet okulu öğretmenlerinin özel eğitim formasyonlarına bazılarının sahip olmamasından kaynaklı veya rehabilitasyon merkezleriyle iletişimlerinde sorun yaşamalarından dolayı iletişimin bozulması ve bireyin gelişiminin istenilen ölçüde olmaması ortaya çıkmaktadır. Psikolojik destek eksikliği ailelerle birlikte ailelerin yaşadığı sosyal ve psikolojik zorluklara karşı yeteri kadar destek alanının bulunmadığı notunu gelen velilerin şikâyetleri üzerine almış bulunmaktayız. Bununla ilgili çözüm önerisini şöyle sunabiliriz: Ailelerin çocukların almış oldukları rehberlik araştırma merkezleri raporlarına eğitimlerinin yanı sıra psikolojik destek hizmeti ödeneğinin tabii devlet tarafından karşılanmasıyla ayda bir defa bir seans olarak psikolojik destek almalarını önermekteyiz.

Burada eğitimde üçlü sacayağı -her zamanki gibi- okul öğretmeni, aile ve rehabilitasyon merkezinin birlikte çalışarak çocuğu çok daha işlevsel bir sürece birlikte götürmeleri planlanmaktadır.

Özel gereksinimli bireylere yönelik toplumdaki bakış açısını normalleştirerek çok daha sık bir şekilde kamu spotlarının yayınlanması talebi oluşmaktadır.

Burada etkisiz planlama ve düzensiz devam yani çocukların rehabilitasyon merkezlerine olan devamsızlıklarının kendi okullarındaki planlamalarla birlikte süreci daha hızlı bir şekilde ilerletmemize sebep olmaktadır. Burada bireyler yeterince gözlemlenmeden, eksik değerlendirmelerle hazırlanan b planları hedeflerin yanlış belirlenmesine sebep olmaktadır? Okullarda bilgi akışının yavaşlığı, çocukların rehabilitasyon merkezlerine geç raporlandırılarak eğitimlerine geç başlamalarına sebep olmaktadır. Öğrencilerin rehabilitasyon merkezlerinde devamsızlık yapmaları eğitimin sürekliliği ilkesini bozmakta ve gelişimde kopukluklara yol açmaktadır. Buradaki çözüm önerileriyse, RAM ve okul arasındaki veri akışının hızlanması yani okullardaki rehberlik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin gelişimlerini aylık olarak RAM'lara bildirmesi ve raporlama süreçlerinin çok daha hızlı olması gerekmektedir. Okul rehberlik servislerinin rehabilitasyon merkezlerine devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık durumlarını takip etmesi ve devamlılık için aileleriyle birlikte ikna süreçlerinin başlaması çocukların eğitim süreleri için çok çok önem arz etmektedir.

Burada çocukların rehabilitasyon merkezlerine geliş-gidişlerini sağlayan ulaşımlarla birlikte çok ciddi problemler yaşanmaktadır. Bu problemleri şu şekilde dile getirebiliriz: Birincisi, devlet okullarında özel gereksinimli bireylere sağlanan servis desteğinin aynı şekilde rehabilitasyon merkezlerine de sağlanması gerekmektedir. Çünkü devlet okullarında ihalelerle yapılan bu servis düzenlemeleri çoğu zaman çocukların okullarına bir ay geç başlamasına neden olmakta ve süreçte de çoğu zaman birinci ya da ikinci derse yetişecek şekilde düzenlenmiş durumdadır. Bunlar tamamen eğitim sürecini etkilemektedir. Rehabilitasyon

merkezlerine giden öğrenciler için devlet servis desteği vermediğinden, şu anda artan maliyetler rehabilitasyon merkezlerini maalesef ki kapanma noktasına getirmektedir.

Buradaki çözüm önerileri şu şekilde: Devlet, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden öğrenciler için seans başına hesaplanacak şekilde servis desteği tabii ki sağlayabilir. Servis giderlerinin hafifletilmesi kurumların bu kaynağı eğitim için kullanılmasına ve işlevsel bir eğitimin çok daha iyi bir şekilde ilerlemesine sebep olmaktadır. Öğretim materyalleriyle ilgili sıkıntı yaşayan bazı eğitim kurumları var, bunların en başında tabii ki rehabilitasyon merkezleri geliyor. Burada yaşanan en büyük problem, materyallere çok da ulaşamaması, piyasada maalesef pahalı ve kalitesinin düşük olması. Bunun için Devlet Malzeme Ofisinden destek almaları gerektiğini bir öneri olarak sunmaktayız.

RAM'lardaki ölçme ve değerlendirme süreçlerinin çok kısa olduğu ve bu süreçlerde özel gereksinimli çocukların hedef ve davranışlarının gerçeği yansıtan bazı hedeflerden uzak olduğu görülmektedir. Burada birçok kurum teknolojik araçlar ve yetersiz kullanım nedeniyle geleneksel ve verimsiz yöntemlerle eğitime devam etmekte ve bu da kendini güncelleştirmeyen bir eğitim sisteminin devam etmesi anlamına gelmektedir.

Buradaki çözüm önerileri: Devlet Malzeme Ofisinden uygun şekilde materyal desteğinin sağlanması ve RAM'lardaki ölçme ve değerlendirme süreçlerinin bireyi farklı açıdan gözlemlemeye imkân sağlayacak uzun süreler olması çok önem arz etmektedir.

Buradaki finansal yüklerle ilgili rehabilitasyon merkezlerinin birçok konuda desteğe ihtiyacı vardır. Bunlar vergi, SGK ve geçici vergilerle ilgili bazı teşviklerin sağlanmasıdır. RAM'lar ile rehabilitasyon merkezleri arasında sağlıklı bir iş birliği bağı kurulamadığından bazı RAM'lar, velilere yapılan baskılardan dolayı kurum değiştirmeye sebebiyet vermelerini tetikliyor. Raporlarda güncel olmayan bazı bilgilerin olması, çocukların eğitimleriyle ilgili adımların daha geç atılmasına sebep olmaktadır.

Buradaki çözüm önerileri ise, birçok alanda teşvike ihtiyacı olan rehabilitasyon merkezinin çok sahada daha hızlı hareket edebilmeleri için hızlı bir şekilde önerilerinin kabul edilmesi tabii ki bizim öngörümüzdür. RAM'ların önceliğinin bireylerin aldığı eğitimi yerinde izlemesi ve kurumlar arası iletişim kanallarının çok güçlü olması bizim en büyük hedeflerimizden bir tanesidir.

Mevzuat ve politika sorunlarındaki mevzuat belirsizliği ve bazı kısıtlamalarla ilgili problemler şu an yeni yeni ortaya çıkmaktadır. Burada sık değişen mevzuatların rehabilitasyon merkezlerinin engelli bireylere verilen eğitimlerle ilgili sürekli değişikliğe gitmeleri ve kendilerini bu değişikliklere uydurmalarıyla ilgili bir zaman harcama süreci vardır. Burada Eylül 2023 yılında kısıtlamaların getirilmesi ve bu kısıtlamadan dolayı birçok rehabilitasyon merkezinin kendini geliştirmeyip maalesef ki güncel hâllerini koruması ve geleneksel yöntemlerle birlikte, çok daha kabul edilebilir bir seviyeye gelmemeleri görülmektedir. Burada işini iyi yapmayan bazı kurumların denetimler esnasında maalesef görevlerinin sonlandırılması talebinde tabii ki bulunmaktayız. Burada 2023 Eylül ayında alınan kısıtlamaların sektörde olumsuz etkilerinin acilen yeniden değerlendirilmesi, standartlara uymayan merkezlere bir süre tanıyarak bunları düzenlemeleri, düzenlemiyorlarsa kesinlikle bu eğitim sektöründen çektilerilmesi gerekmektedir.

Çözümlerimizle ilgili şöyle bir özet sunacak olursak: Mevzuatı iyileştirmek ve öngörülerle ilgili, vergi, SGK muafiyetleri, sözleşme yaptırımları ve mevzuat değişiklikleriyle ilgili bir geçiş planlanmaktadır. Denetimlerin eğitim kalitesi odaklı olmaları, Devlet Malzeme Ofisinin bu kurumlara destekler vermeleri, kısıtlama kararlarının kaldırılıp etkin, denetimde kaliteyi artırmaları gerekmektedir. Mali yapıyı ve yönetimi güçlendirmek, seans ücretlerinin belirli bir strateji, hatta asgari ücrette bir sınırlama getirilerek sabit bir şekilde artırımlarının sağlanması ve rehabilitasyon merkezlerinin maddiyatı ikinci duruma alarak eğitim odaklı olmaları gerekmektedir. Burada personeller için sağlanacak maddi iyileştirmeler, üniversitelerdeki branşlaşmayı teşvik etmek ve zorunlu MEB hizmet içi eğitimlerinin rehabilitasyon merkezlerini de bir şekilde kapsayarak eğitim odaklı olmaları bizim önerilerimizden bir tanesidir. Burada ailelere zorunlu psikolojik destek sağlanması, okul, RAM ve kurum iş birliğinin kesinlikle etkin bir hâle getirilmesi ve BEP süreçlerindeki kısa sürelerin iyileştirilmesi, rehabilitasyon merkezlerindeki engelli bireylerin eğitimlerinin çok daha iyi bir odak noktasına gelmesini sağlayacaktır.

Burada bizim velilerle birlikte yapmış olduğumuz görüşmelerde ve sahadan aldığımız bilgilerde en çok "Bizden sonra ne olacak?" sorusu sürekli aileler tarafından kendilerine sorulmaktadır.

Bugün atacağımız adımlarla sadece mevcut eğitim sistemini değiştirmekle kalmayacağız, aynı zamanda çocukların topluma entegre olmuş, üreten ve bağımsız bireyler olarak kendi geleceklerini kurmalarını sağlayacak adımlar olmasını diliyoruz. Bu yüzden de Komisyonumuzun bu önerilerimizi dikkate almasını istiyor ve bizleri dinlediği için teşekkür ediyoruz.

Çok sağ olun.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Buyurun, kayıtlara geçmesi için kendinizi ve ekibinizi de tanıtın.

5.- Çocuk Hareketi/Eğitim Reformu Girişimi Politika Analisti Ekin Gamze Gencer'in, Eğitim Reformu Girişiminin amacı, verilerdeki durum, engelli bireylerin sorunları, bu sorunların sebepleri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Eğitim Reformu Girişiminde kıdemli politika analistiyim.

Eğitim Reformu Girişimi 2003'te kurulmuş, bağımsız, her çocuğun nitelikli eğitime erişimini sağlamak için çalışan, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş. Daha çok veriler üzerinden ve politika seviyesinde üretimimiz yapılıyor, tabii sahamız da var. Biz de buraya çocuk hareketi vesilesiyle geldik. Çocuk hareketi, toplumsal bir platform ve partiler üstü olarak kurulmuş, biz de onun içinde izlemeyiz, o yüzden Elif Hanım'a, ekibine teşekkür ederim bunu mümkün kıldığı için.

Ben süreme riayet etmeye çalışacağım, hızla başlıyorum.

İlk önce sunumunun çerçevesinden başlayayım. Veri dedik, veriler üzerinden gidecek, verilerdeki durumu, neyi söyleyip neyi söylemediğini anlatacağım. Üç sorun noktasından bahsedeceğim. Bir de 2019'da da bir komisyon, Nadir Hastalıklar ve Engellilik Komisyonu vardı, ben orada da sunum yapma imkânı bulmuştum. Oradaki veri deneyimimle ilgili çok kısa bir paylaşım yapacağım. Tüm sorunlar ve sebepleri konuşacağız, tüm çözümleri önerilere sakladık.

Şimdi, önce "Kaç özel eğitim öğrencisi var?"la başlayalım, bunlar herkesin gördüğü, bildiği veriler, Millî Eğitim Bakanlığı her sene açıklıyor. Ben bugün biraz daha veri ekosistemiyle ilgili bir bağlam katmayı amaçlıyorum. Gördüğünüz üzere, 603 bine yakın özel eğitim öğrencisi var, MEB bunu her sene yayınladığı için de biz bu trendi izleyebiliyoruz, daha çok çocuk eğitime erişebildiği için de olumlu olarak algılıyoruz. Mesela, burada en çok görmek istediğimiz kaynaştırmanın artıyor olması, son beş yılda kaynaştırma yüzde 45 artmış ama maalesef ayrıştırılmış özel eğitim okulları da yüzde 20 artmış yani böyle bir yorum da yapabiliyoruz.

Bir de kademeler arasındaki öğrenci sayısı farklarına dikkat çekmek isterim, bunun üzerinden de konuşabiliyoruz ama dediğim gibi, özel eğitime erişebilen çocukların 2024-2025 eğitim-öğretim yılındaki durumu buydu. Bir de tabii, erişemeyen çocuklar var. Özel eğitim ihtiyacı olan tüm çocukların sayısını bilmiyoruz, bu yüzden de okullulaşmayı bilmiyoruz, oranı bilmiyoruz. Elif Hanım da raporunda belirtmişti, bir veri entegrasyonu problemi var, böyle olunca da okul dışında kalan çocuklar görünmez bir nüfus hâline geliyorlar. Yakın zamanda da çok tatsız bir haber yaşadık, gördük ve çocuğun sayımının, takibinin, izlenmesinin ve okulun çocuğu koruma mekanizmasındaki yerinin önemini tekrar yaşadık. Bu engelli sayısının bilinmemesi sadece Türkiye'de yaşanan bir konu değil, süregelen bir tartışma. "Türkiye'de kaç engelli var?" denildiğinde burada gördüğünüz tablodaki 3 ana kaynağa bakabiliyoruz. Farklı araştırmalar, farklı şeyleri cevaplayacak kurumlar oldukları için birbirine yakın değil, okullulaşmayı bunlara bakarak çıkaramayız, okullulaşmayı öğrenemeyince de kaç çocuğun eğitime erişemediğini göremeyiz. Mevcut veri kaynakları bunu bizim için, en azından kamuoyu için, araştırmacılar için mümkün kılmıyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu ilk slaytla ilgili rakamlarda bir gariplik var da arkadaşlarımız onu sormak istiyorlar. Ben söyleyeyim, ilk slaytınızda özel eğitim okulunda eğitim alanlar diye anladım, ortaokuldan ortaöğretime geçenlerin sayısı 15 binden 26 bine nasıl çıkıyor?

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - O ortaokula kayıtlı çocukların sayısı, özel eğitim okullarında okuyan ve herhangi bir ortaokul kurumuna kayıtlı olan çocukların sayısı yani bir geçiş yok, bunlar aynı andaki nüfus durumu.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Toplamda 602 bin çocuk eğitim mi alıyor?

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Evet, 602 bin özel eğitim öğrencisi var.

ELİF ESEN (İstanbul) - Şimdi "ortaokul" demişsiniz, sembol ortaöğretim ya, isterseniz o farkı daha net ortaya koyun.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - "Ortaöğretim" derken liseyi kastediyorum, ortaokul temel eğitim, ilköğretim ilkokulla birlikte temel eğitim.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Bu rakamlar anlık rakamlar mı?

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Bakanlık bunları her yıl eylül ayı sonunda yayınlıyor, bunlar Bakanlığın o eylülünden önceki haziranda elindeki veriler oluyor.

Kaç çocuğun erişemediğini bilemiyoruz demiştiniz, bazı çocuklar erişiyorlar ama geç erişiyorlar ve Bakanlığın verilerine baktığımızda kız çocuklarının bu anlamda çok sorun yaşadığını görüyoruz -tabloya bakabilirsiniz- her kademede kız öğrencilerin sayısı oğlan çocuklardan çok daha az. Son on yılın verisini döktüğümüzde de sayıları artıyor ama aradaki fark...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Bu verileri nereden aldınız?

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - MEB'ten, Strateji Geliştirme Başkanlığınca her sene yayınlanan "Örgün Eğitim İstatistikleri"nden.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Tutmuyor ama veriler.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Doğrudan Millî Eğitimin verileri.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Millî Eğitimden de çok yeni sunum aldık, orada 500 bin kadar bir rakamdı, rakamlarda biraz farklılıklar var. Neyse devam edelim biz, akışı da bozmayalım.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Bizim MEB'ten özel bir veri alma şansımız olmadığı için MEB'in yayınladığı eğitim istatistikleri üzerinden bunları...

LATİF SELVİ (Konya) - Buradaki bilgiler yıllık yayınlanan bilgiler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Devam edelim.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Aradaki farkın da kapanmadığını, aksine, on yılda açıldığını görebilirsiniz. Yaş büyüdükçe aradaki sayısal fark azalıyor yani işte, okul öncesinde iki buçukken diğerinde bir buçuk gibi oluyor, bu bize bir ipucu veriyor aslında durumla ilgili. Bunun sebeplerinden bir tanesi, kız çocukların geç tanı alması olabilir. Neden daha sonra eğitime katılıyorlar, özel eğitim öğrencisi oluyorlar? Çünkü semptomları ağırlaşıyor, görünür oluyor, tanı alıyorlar ve eğitime daha sonraki kademelerde katılıyorlar. Okul öncesi eğitime katılmak tüm çocuklar için avantajlı bir durum, özel eğitim öğrencileri için ayrıca avantajlı bir durum. Kız çocuklarının -çok formatif yıllarda- 3.572 şeklinde çok az sayıda bunlara erişebildiğini söyleyebiliriz. Buradan okul öncesine geçmeyi niyetlendim ama bu, Türkiye'deki tüm tablo. En önemlisi kaynaştırma diyoruz, özellikle okul öncesinde mutlaka kaynaştırma olmalı, ayrı kurumlar olmamalı diyoruz. 2024-2025 yılı itibarıyla hem okul öncesi eğitim bir yıl zorunlu değil hem de görebileceğiniz üzere öğrenci sayısı düşüyor, okullulaşma da küçülüyor. Biz burada şunu düşündük: Kaynaşabileceği arkadaşları, diğer öğrenciler olmadıktan sonra nasıl kaynaştırma eğitimine gidecek? Buradan şuna bağlamak istiyorum, otuz altı aydan sonra zorunlu da olsa okul öncesi eğitim engelli çocuklar için, 5 yaşta zorunlu olmaması tüm çocuklar için, yine de engelli çocuklara bir noktada zarar veriyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ben şeyi anlamadım, bir sonraki slayt ile bir önceki slayttaki rakamınız tutmuyor. 3-5 yaş okul öncesi eğitimde -ben mi yanlış bakıyorum- 2024'e doğru bir azalmadan bahsediyor, arka sayfada yine okul öncesi eğitim istatistiklerinde yıllar itibarıyla artış var.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Nasıl olacak? 2022-2023...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - 2020'de 4.989 iken bir sonraki slaytta 11.260.. Yaş şeyi mi var, aradaki fark ne?

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Dediğim gibi, tüm çocukların okul öncesi eğitim durumu, 3-5 yaş okul öncesi...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Okul öncesinde zaten bir yaş aralığı var.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Okul öncesindeki çocukların, okul öncesi çağındaki çocukların okullulaşma ve öğrenci olma durumu.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Engelli, engelsiz farkı var mı?

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Engelliler içinde.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Bütün çocuklar için yani.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Evet. Şimdi, bu, doğrudan engelli çocuklarla ilgili. Burada sayının çok az olduğunu görebilirsiniz, diğerlerinde 100 binlerde, 200 binlerde. Burada eğitime katılan okul öncesinde öğrenci sayısının çok düşük olduğunu görebilirsiniz. Bir de bu seviyeye kaynaştırma eğitiminin, öğrenci sayısının özel eğitim okulundan daha düşük olduğu tek kademe yani "En erken şekilde kaynaştırma yapılmalı." derken o en erken noktada kaynaştırmadansa özel eğitim anaokullarına yönlendirme olduğunu görüyoruz. Bu her ilde açılmış özel eğitim anaokullarının da yarattığı bir durum çünkü RAM'lar doğrudan özel eğitim anaokullarına gönderiyor ama bu seviyede kaynaştırma olması çok önemli.

Son önemli noktaya geldim, liseye atıyoruz. Lisede öğrenci sayılarının ilkokul ve ortaokula göre farklı olduğunu görüyoruz. Geçtiğimiz sene yaklaşık 119 bin çocuk özel eğitim öğrencisiydi lise kademesinde, bu, ortaokul için 235 bin, ilkokul için 239 bin, okul öncesini görmüştük 11 bindi yani kademe yükseldikçe sayıda bir küçülme var. Yani engelli çocukların lisede eğitimden kopması buraya özgü bir şey değil, tüm dünyada var. İşte, UNESCO da Latin Amerika'da yapmış, sadece yüzde 76'sı ortaöğretimden mezun oluyormuş. Türkiye'de üst politika belgelerine göre yüzde 89'u ilköğretimden mezun oluyor engelli öğrencilerin ama burada bu veri yani "yüzde 89'u ilköğretimden ortaöğretime geçti" verisi sadece çocuğun okula kayıtlı olduğunu söylüyor; okulun niteliğini, okula gerçekten gidip gitmediğini, düzenlilik durumunu, ortaöğretimden sonra istihdama mı yükseköğretime mi geçip geçmediğini bilemiyoruz. Biz de bunu biraz anlatmak istiyoruz "veri ekosistemi" derken. Veri kaynakları çeşitlendiği zaman çocukların durumunu anlamak mümkün oluyor.

Bu da bahsettiğim 2019'daki Komisyon deneyimi. Bu sayıları tek tek incelemek için koymadım, sadece veri kaynaklarına dikkat çekmek istedim. Bu veri kaynakları, bu veriler sadece bu Komisyon için paylaşılmıştı, normalde bizimle paylaşılan veriler değil bunlar. O yüzden bu konuşulduysa beni affedin, belki bir öneri olarak sunulabilir veri kaynaklarının fazlalaştırılması. Yani, burada, mesela verilerin tutmadığını görüyoruz tabii ki kurumlar arasında çünkü mesela MEB'de 18+ tabii ki daha az olacaktır ama yine de bu tutmayışlar bile bir sürü şeyi anlatıyor yani sadece MEB verisinden, MEB veri sistemi dönüştürülmeli ama diğer kurumlar, SGK...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bizim Komisyonumuzda konuşulan istatistikler mi bunlar?

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Daha önce, 2019'daki Down...

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Evet, tam Mart 2020'de çıktığı için rapor, Covid'le beraber tarihe karıştı.

Yani, bu durumu ortaya koymak istedim ve çok çeşitli veri kaynaklarının olduğunu ama kamuoyuyla paylaşılmadığını, paylaşılsa da yönlendirici olduğunu söylemek istedim.

Şimdi izninizle son slaytım ve önerilere geçiyorum.

Birincisi, yine veri diyeceğim. Verilerin bütünsellik, eş güdüm ve şeffaflık ilkeleri etrafında... Bunu derken şunun altını çizmek lazım: İşte, Sağlık Bakanlığının kullandığı bu medikal yaklaşım ve medikal kavramlar Millî Eğitim Bakanlığı için, çocuklar için çalışmıyor çünkü özgül öğrenme Down sendromunda oluyor. Bu yüzden de Millî Eğitim verisinin değişmesi gerektiğinin, çocuğu bir bütün olarak değerlendiren bir veri toplama ve analiz etme sistemi olması gerektiğinin altını çiziyoruz ama ilk altını çizdiğimiz şey, tabii ki büyük tabloyu görebilmek, kaç tane engelli çocuk olduğunu bilebilmek.

İkincisi, kız çocuklar demiştik. Kız çocuklarının az tanı almasının sebeplerinden biri, tüm dünyada bu araştırmaların oğlan çocuklarla, erkeklerle yapılıyor olması ve onların semptomlarına göre bazı şeylerin tanımlanmış olması. Kalp krizi de sanırım öyle, dizilerde gösterilen hep erkeklerin kalp krizi geçirme şekliymiş, kadınlar farklı... Kız çocuklara özel bir protokol olması. Bir de kızlara dair bir "uslu" prototipi var biliyorsunuz, bu da gözden kaçmalarına neden oluyor. Bu kamuflaj davranışları ve maskeleye gibi davranışları hem öğretmenlerin hem de ailelerin öğrenmesi ve böylece erkenden eğitime sevk etmesi gerekiyor.

Üçüncüsü, okul öncesi. Bahsetmiştim, söyledim, MEB kaynakları yeni anaokullarına değil, mevcut okul öncesi sisteminin kaynaştırmaya hazır olmasına dönüşmeli, harcanmalı. Bir de bunu hazırlarken Türkiye Down Sendromu Derneğiyle konuştum. Onlar şunu söylememi istediler: 0-3 yaş için hazırlanan modüller varmış, güzelmış ama RAM'lar bunu kullanmayı bilmiyormuş; eldekinin de kullanılması gerektiğine işaret ediyoruz.

Dördüncüsü, ortaöğretimde öğretmenin güçlenmesi ve okulda en azından özel eğitim sınıfı açılmasını öneriyoruz çünkü YKS yaklaştıkça öğretmenin özel eğitim öğrencisine ayırdığı zaman velileri, öğrencileri sınırladiren bir şey oluyor, çalınmış bir şey gibi oluyor, böyle algılandığını sahadan duyuyoruz. O yüzden gölge öğretmenliğin standartlaşıp kurumsallaşması, lisedeki çocukları akranlarıyla beraber aynı sınıfa koymak da çok önemli.

"Kaynaştırma" diye zaten deyip duruyorum. Yönetmelikte bu en az sınırlandırılmış şeklinde, okuyacağım izninizle: "Ayrıştırılmış eğitimin çok istisnai bir şey olması gerekiyor. İstisnai durumlarda kaynaştırma öğrencisine tüm destekler sunulduktan sonra geçici olarak gerekçe, amaç, süreç belirtilerek kaynaştırmaya dönüş hedefi ve bir geçiş planıyla yapılması önem taşıyor." Yani özel eğitim okuluna gönderilmesi zor olmalı, bu bir süreç olmalı, bunun altını çizdik. Son olarak da engelli çocukların da politika süreçlerinde söz sahibi olmasını önerdik.

Burada da Çocuk Hareketine ve bizim yeni raporlarımıza QR'dan ulaşabilirsiniz.

Sunumum bu kadar, dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Peki, teşekkür ediyorum, sağ olun.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- RTÜK, TRT ve Çocuk Hareketi/Engelsiz Yaşam ve Eğitim Derneği ve Çocuk Hareketi/Eğitim Reformu Girişimi temsilcileri tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tüm sunumlarımızı tamamladık. Şimdi sözü Komisyon üyelerimize bırakıyorum. Soru sormak isteyen ya da katkı sunmak isteyen var mı acaba?

Buyurun.

AYŞE KEŞİR (Düzce) - Öncelikle kurumlara sunumları için teşekkür ediyorum.

Ben öncelikle RTÜK'e bir soru sormak istiyorum: İzleme politikanız var yani yayınları izliyorsunuz. Daha önce de bu eleştiriyi yaptığım için kayıtlara buradan da geçirmek istiyorum. İzlemeleri kanal izlemesi olarak yapıyorsunuz siz, farklı mesleklerden arkadaşlar sizde bu görevleri üstleniyor fakat bu izlemeler yapılırken tematik izlemeye geçilmesi aslında RTÜK için bence önemli bir gündem olmalı çünkü bir kişinin, bir tek kanaldaki tüm yayınları izliyor olması bazen istenmeyen sonuçlara sebep olduğu gibi istenen sonuçları da almamızı engelleyebilir. Yani çocuk yayınlarını mutlaka bir çocuk uzmanının, peditristin ya da PDR'cinin izlemesi ya da dinî içerikli yayınların mutlaka o eğitimi almış biri tarafından izlenmesi gibi bir önerimiz var. Bunu özellikle ifade etmek isterim çünkü sadece kanal izlemesi yapıldığında o gün boyu yayınlanan farklı temalardaki yayınların tek bir kişi tarafından -ne kadar konunun uzmanı olursa olsun, burada arkadaşları ilzam etmek de istemiyorum- bizi yanıltabileceğini düşünüyorum. Bu konuyla ilgili zaman zaman yayımlanmış raporlar da var, bu ayrı bir konu.

Konumuza dönecek olursak, özellikle engelliler konusunda erişilebilirlik konusu son derece önemli, RTÜK de bu konuda epey bir mesafe katetmiş. Özellikle yayınladığınız yönetmelik konusu çok büyük bir fark yaratmış, bunu da özellikle ifade etmek istiyorum. Ama şunu yapıyor muyuz: Başkanın da az önce ifade ettiği gibi, geçen gün biz bu soruyu Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğüne de sormuştuk. Yapımların içeriklerinde çeşitliliği yani bir anlamda nöroçeşitlilik de diyebileceğimiz çeşitliliği ne kadar takip edebiliyoruz? Yani TRT'den Sayın Genel Müdür Yardımcımız bir parça bahsetti yapımların içeriğindeki karakterlerden ama yine de çok sınırlı sayıda kalıyor. Yani toplumu ifade eden... Mesela bazı Avrupa yapımlarını izlediğinizde ya da o yayınları dijital mecralarda izlediğinizde mutlaka her yapının içinde bir göçmen görürsünüz, işte, farklı engel grubu görürsünüz, her ne kadar yaşam tarzınız uymasa da farklı yaşam tarzındaki insanları görürsünüz. Özellikle engelliler konusunda bu tür karakterleri Türk yapımlarında göremiyoruz. RTÜK bununla ilgili bir ihtiyaç hissetti mi, RTÜK'e bunu sormak istiyorum. TRT'de, evet, hatta şu an siz bahsettiniz mi, kaçırdım mı bilmiyorum; Cennetin Çocukları dizisinde de bir göremez kızımız var ama ne yazık ki şu oluyor, Teşkilat dizisinde oldu: Karakter dizinin başında engelli olarak başlıyor ama bir müddet sonra seyirci mi sıkılıyor, yapımcı mı sıkılıyor, senarist mi sıkılıyor; bir ameliyat olup iyileşiyor. Şimdi, bu kadar kolay değil hayatta bu işler. Onun için bu konuda biraz daha istikrarlı gitmesi gerektiği... Mesela Teşkilat'ta öyle bir şey yaşadık. Cennetin Çocukları'nda da hemen bir ameliyat olma vardı, neyse oradan vazgeçildi. Ben TRT'nin dizilerini takip ediyorum. Bunların kalıcı olması, hayatın böyle bir müşteregin içinde olduğunu ve gerçek olduğunu ifade etmemiz açısından söylüyorum. Çocuklar yakın çevrelerinde bunu göremeseler de en azından yapımlar aracılığıyla gelişme çağındaki çocukların -çocuk içerikleri de dâhil diziler de dâhil söylüyorum- bu tür çeşitliliği görmeleri son derece önemli.

Ben tekrar sunumlarınız için teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tüm soruları alacağız, sonrasında toplu bir cevap rica edeceğiz.

Buyurun Ömer Faruk Bey.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Sunumlarınız için teşekkür ederim.

TRT yetkililerine sormak isterim, sundunuz mu veyahut da ben mi kaçırdım; bu, önemli gibi geliyor bana: Programlara oranlarsak yüzde kaç oranında engelsiz program var diye sormak isterim yani toplumdaki engelli oranıyla uyumlu olsa iyi olur, en azından bir yüzde 10 oranında engelsiz program içeriği var mı diye soruyorum.

Bir de RTÜK yetkilisi -yanlış mı anladım- bazı kurallara uymayan televizyon kanallarına sanki ceza gibi "Engelli mevzuatına uygun davranın." diye, "Müeyyideler getiriliyor." diye anladım, yanlış anlamışsam düzeltin; bu, biraz soru işareti taşıyor sanki.

Yine, Eğitim Reformu Girişimi'nin söylediklerini önemsiyorum. Sahadan bence önemli veriler ve eleştiriler var. "Okullaşmayı, dolayısıyla özel eğitim ihtiyacı olan kaç çocuğun dışarıda kaldığını ya da kalmadığını bilemiyoruz." diyor; bu, önemli bir iddia, bunu Komisyonumuz da gündemine almalı diye düşünüyorum.

Yine, yaş büyüdükçe kız ve oğlan öğrenciler arasındaki sayısal fark azalıyor. Kız öğrencilerin dezavantajlı olma durumunun altı çiziliyor.

"2024-25 yılı itibarıyla okul öncesi eğitim, tipik gelişim gösteren çocuklar için hâlâ zorunlu eğitim kapsamında değil." diye bir eleştiri getirmişler; bunu da önemsiyorum.

Yine, son olarak: Okul öncesi kademesindeki öğrenci sayısının ayrıştırılmış özel eğitim ana okulları yoluyla değil kaynaştırma eğitimine verilen destekle artırılması önerisinde bulunmuşlar; bu, önemli. Aslında, bu bir mantalite meselesi yani engellileri böyle hep ayırarak, farklı bir ortamda görerek mi engelli bireylerin sorunlarını gidereceğiz yoksa toplum içinde onları daha çok var ederek mi gidereceğiz? Bu öneriye de katılıyorum yani Komisyonumuzun da değerlendirmesi gerektiğini düşünüyorum.

"Gölge öğretmen gibi kaynaştırma sınıfı uygulamalarının güçlendirilmesi." demişler, katılıyorum.

Yine, özel eğitim öğrencilerinin eğitimlerine en az sınırlandırılmış eğitim ortamlarında devam etmeleri için gereken donanım ve destek hizmetinin sağlanması da önemli ve engelli çocukların da söz sahibi olması konusunda önerilerde bulunmuşlar. Bence Komisyonumuz bunları dikkate almalı diye düşünüyorum.

Bir iki de bize gelen önemli başvuruyu söylemek isterim: Çünkü engelliler bazı vahim, acil sorunlarıyla ilgili bize başvuruyorlar. Mesela bir engelli kardeşimiz "Yüzde 97 engellyim ve SGK'de bez ödemesi, aylık ödemesi çok düşük, 690 lira yatıyor, bununla bir paket bile alamıyoruz ve zamlar yetersiz." diyor. Bir başkası da yine derneğimizin önerisini destekliyor, bir engelli ebeveyni vatandaşımızın görüşü: "Çocuklarımıza rehabilitasyonda verilen ders saatlerinin artmasını istiyoruz, bir de engelli çocuklarına bakan annelere emeklilik hakkının verilmesini istiyoruz." diyor. Son olarak da gerçekten üzücü bir başvuru, bunu araştırmak da gerektiğini düşünüyorum. 2008'den bu yana MS hastası olan bir vatandaşın başvurusu geldi, "Ferhat Erkan" diye. MS hastalığı çok vahim bir hastalıktır, çok ağır bir hastalıktır, bir hekim olarak bilirim ve çok çok önemserim. "Son beş yıldır da yürüyemiyorum, parmaklarımla hassas işler yapamıyorum ve yaklaşık iki yıl kadar önce altı ay süründürülüp malulen emekli olmuştum, maaşım hiçbir bilgi verilmeden kesildi, meğer süreli rapor verilmiş; bu, kabul edilemez bir durum. Şu anda ikinci hastane süreci devam ediyor, tedavi alamıyorum." diye çok önemli bir ilacını kullanamadığını söylüyor. Gerçekten "ocrevus" çok nadir vakalarda ve çok önemli bir ilaç olarak kullanılıyor. Bunlar da bize gelen şikâyetler. Ben iletişimini de Komisyonumuza vermek isterim, en azından Komisyonumuz bu ağır hasta vatandaşımızın sorununu giderme konusunda bir adım atsın.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Latif Bey, Konya Vekilimiz.

LATİF SELVİ (Konya) - Ben de teşekkür ediyorum arkadaşlar.

RTÜK adına sunum yapan arkadaşımız yerel medyayla ilgili bir istisnadan, maddi imkânsızlıkların da göz önüne alınarak muaf tutulduğunu ifade etti. Yerel medya şehirlerde yoğun bir şekilde izleniyor. Kurumsallığı oluşmuş ve sürekli izleyici kitlesini koruyan televizyonlarla, radyolarla ilgili de çalışma yapılması gerektiğini değerlendiriyorum; takdirlerinize.

TRT'de şöyle bir değerlendirmeyi arkadaşlarımız da ifade ettiler: Engellilerle ilgili engelsiz yaşamı merkeze alıyorsak o zaman -ki hepimiz bunu savunuyoruz- o hâlde engellilerle ilgili daha görünür olacak, daha fazla karakterin sistem içerisine gireceği bir çalışmayı yapmak gerekiyor. Bunu özel televizyonlar belki kendileri açısından farklı değerlendirebilirler, onlara da tavsiyeler olmalı ve TRT de bu hususta bir öncülük yapmalı diye değerlendiriyoruz.

ERG, eğitime dair birçok konuda araştırmalar yapıyor ancak "Çocuk Hareketi" deyince sizin eğitime dair değerlendirmelerinizin dışında, engellilere dönük ekstra bir sorun olarak gördüğünüz alanları gidermek için bir çalışmanız var mı?

Bir de kaynaştırma eğitimi zaten öncelikli olan değerlendirme, Millî Eğitim Bakanlığının hedefinde de bu var ama kaynaştırma eğitimiyle çözemediği konularda da öğrencilerimizin müstakilen inşa edilmiş okullarda eğitim alması söz konusu. Ancak o teklifinizin doğru olduğunu biz de değerlendiriyoruz. Yalnız okul öncesiyle ilgili dünyada da pek çok ülkede zorunlu değil. Onlar bu konuların çözümünde nasıl bir yol izliyorlar? Başarılı örneklerle ilgili bildiğiniz varsa değerlendirirseniz memnun olurum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, teşekkürler.

Elif Hanım, buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - Teşekkür ediyorum.

Hoş geldiniz. Tüm kurumlarımızın değerli yöneticilerini dikkatle dinledik, sağ olun, katkı sunuyorsunuz Komisyonumuzun çalışmalarına.

Şimdi, engellilik konusunun tüm boyutlarıyla işlenmesi ve bu konunun toplumda farkındalığının artırılması ve bireylerin birlikte yaşadıkları engelli bireylerle kapsayıcı bir iletişim kurması son derece önemli. Televizyon kurumlarının yani hem RTÜK'ün hem TRT'nin yapmış olduğu çalışmaları kıymetli buluyorum. Dokümanlarınız da ayrıca çok değerli, teşekkür ediyorum yani üzerinde -şöyle bir açtım, inceledim- çalışılmış dokümanlar, sağ olun yani bu farkındalık çalışmalarında bu tür dokümanlar -oyunu da işin içine katarak- çok kıymetli.

Ben de Ayşe Hanım'ın, Sayın Vekilin söylemlerine katılıyorum. Evet, hani pozitif bir destek sağlansın, hani iyileşme vesaire ama zorluklarının da ifade edilmesi ve bu noktada empati özelliğinin, karşılıklı empati kurulabilecek bir -nasıl diyeyim- gözlemin oluşturulabilmesi önemli diye düşünüyorum. Biraz anlayabilmeli sağlıklı bireyler de engelli bireylerin yaşadıklarını, zorluklarını, ihtiyaçlarını. Hani hedeflerinizde bu var mı bilmiyorum ama bundan sonraki çalışmalarda empatik bakış açısıyla yaklaşımı kıymetli buluyorum, belki bu anlamda vereceğiniz bir cevap olabilir.

Yine, Çocuk Hareketinin çatısı altında bulunan kıymetli derneklerimize de katılımları için teşekkür ediyorum. Sunumlarında özellikle bu rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorun ve ihtiyaçlara değinildi. Bu kıymetli çünkü orada gerçekten çözüm arayan ebeveynler var, anneler var daha çok, çocuklar var. Bir engelli bireyin topluma aktif katılımı çok önemli ama o aktif katılım da özellikle bebeklik çağına hatta hamilelik döneminde erken tanı ve koruyucu, önleyici tedbirlerle birlikte engelliliğin oluşmasından sonra da tedavi yöntemleriyle son derece ilişkili.

Siz bahsettiniz RAM'lardaki eğitim seanslarından, fizik desteklerinden. Benim de bir tavsiye raporum var Komisyona, onda da belirttik -yurt dışı örneklerinde, iyi örneklerde- sekiz saat elbette çok yetersiz, artırılması gerekiyor ama bunun yanı sıra ben daha spesifik bir konuya değineceğim. Yakın zamanda gördük ve aslında çok yürek parçalayan görüntülerdi; Manisa'da bir müdürün, okul yöneticisinin bir engelli çocuğu merdivenlerden yuvaldığı, ittiği video; çok üzücü yani gerçekten çok üzücü. Bu, bizim kameraya yansıyan hâliyle gördüğümüz, hissettiğimiz bir acı; kim bilir kaç tane var? Ama burada önemli bir sorun var, o soruna yönelik sizlerin ne tür bir öneriniz var, ben de merak ediyorum. Bu tür yöneticilerin, hükmün açıklanmasının geriye bırakılması sonucu, biraz aradan vakit geçtikten sonra, ceza alsalar da...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yani şimdi Millî Eğitim Bakanlığı temsilcisi yok, bu konuda hani soruşturma devam ediyor...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yok, yok, rehabilitasyon merkezlerinde...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Elif Hanım, Eğitim Reformu Girişimi bunun muhatabı değil ki biz şimdi niye bunu konuşuyoruz, ben anlayamıyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Hayır, tedbir olarak ne öneriyorlar?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hayır, soruşturma devam ediyor, zaten müdürle ilgili Millî Eğitim Bakanlığı gerekli işlemi yaptı. Anlayamadım yani neden...

ELİF ESEN (İstanbul) - Değerli Başkanım, soruşturma devam ediyor olabilir, ben ifade edeceğim, anladığınızı da inşallah sağlayacağım, merak etmeyin.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimiz hassasiyetimizi, üzüntümüzü dile getirdik zaten bu konuda, yaşanan olayı tasvip etmiyoruz. Daha az sizden anlayışlıyız bazı konularda!

ELİF ESEN (İstanbul) - Rehabilitasyon merkezlerinde bu tür olayların olmasını engellemek için yurt dışındaki iyi örnekler neler? Bunlar bizim ülkemizde ne yazık ki yaşanıyor ve cezasız da kalıyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ya, soruşturma devam ediyor.

ELİF ESEN (İstanbul) - Bazen biz bunları duyuyoruz, bu insanların gazetelerde manşetlerde, televizyonda yeniden yönetici olarak bir yere atandıklarını ve hatta çocuklara yeniden. Şimdi, çocuk, engelli ve yaşlı, kendini koruyamayacak nitelikte bireylerin çoğunlukta olduğu bir grup ve bunların bakımlarını sağlayan rehabilitasyon merkezlerinde bu tür koruyucu, önleyici tedbirler, onların güvenliğini sağlayacak koruyucu, önleyici tedbirler yurt dışında iyi uygulama olarak neler var? Sizlerin bu konudaki kritik önerileriniz önemli çünkü bu konuda bir değişime, bir reforma ihtiyaç var. Hiçbir çocuğumuz ya da engellimiz ya da yaşlımız sahipsiz değil, devlet de bunların güvenliğini sağlamak zorunda. Biz bu görüntüleri izlemek zorunda değiliz yani sonucu belli olmayabilir Sayın Başkan ama bunları biz duyuyoruz, duymamalıyız.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimiz bu konuda hassasiyetimizi, çocuk... Ben Çocuk İstismarı Komisyonunda da görev yapmış birisiyim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Cezalandırılmalı bu tür yöneticiler.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çocuklar, engelliler, tüm hassas gruplar, yaşlılarımız -ki sosyal politikalardan sorumlu olarak uzunca yıllar görev yaptım- bizim en hassas olduğumuz gruplar. Hiçbir şekilde incitilmelerine, saçlarının teline bir şey olmasına zaten izin vermeyiz. Sadece, konunun muhatabı burada değil yani gündemle alakalı, gündemimiz RTÜK, TRT ve Eğitim Reformu Girişimi olduğu için... Kayıtlara geçirdiniz, tamam ama ben şeyi belirtiyim...

ELİF ESEN (İstanbul) - Benim sorum da o amaçla Sayın Başkanım...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yok, ben bir savunma şeyinde değilim; zaten konu devam ediyor, soruşturma devam ediyor.

ELİF ESEN (İstanbul) - ...hiçbirinin saçının teline bile zarar gelmemesi için. Sadece tek bir olay değil bu.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Öğrenciyi ittiği ileri sürülen okul müdürünün tahliye talebine de ret verildi zaten.

ELİF ESEN (İstanbul) - Daha önce pek çok örnek var, tek bir örnek değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hassasız ya, hassas olduğumuz konuda...

ELİF ESEN (İstanbul) - Ya, üstünü örtmemek lazım bunların Değerli Başkan.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şimdi konuyu, lütfen, ne olursunuz...

ELİF ESEN (İstanbul) - Hiç üstünü örtmemek lazım, suçlu kimse...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu konuyu da istismar etmeyin isterseniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yok, hiç istismar etmiyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimizin hassasiyetini dile getirdiği bir konu.

ELİF ESEN (İstanbul) - Hiçbir istismar değil bu.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Neyse, tamam Elif Hanım, sizin getirmek istediğiniz yere ben gelmeyeceğim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Biz burada Komisyon olarak onların hakkını savunmak için buradayız.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çünkü Komisyonumuzun bugüne kadar yürüttüğü ortak akıl çalışması çok kıymetli, bunu bozmanıza izin vermeyeceğim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yok, yok.

Onların hakkını savunmak için de...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hassasiyetimiz devam ediyor.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ya, iktidara zarar gelmesin diye düşünüyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Olur mu? Hayır, bakın...

ELİF ESEN (İstanbul) - Kendinizce haklı olabilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yapmayın Elif Hanım, biz engelli konusunu siyasetüstü değerlendirdiğimizi ilk günden... Çocuk, bizim...

ELİF ESEN (İstanbul) - Ama bakın, yaşanmış. O çocuğun annesi siz de olabilirdiniz. O çocuk merdivenden itildi, o çocuk... Gözlerimizle gördük kameralarda.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bakın, Elif Hanım, şu anda kadın siyasetçi olarak yanlış bir şey çünkü benim de şahsıma yöneltiyorsunuz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yok yani ben sizi incitmek asla istemiyorum...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hayır, hassas olduğumuzu belirtiyoruz.

ELİF ESEN (İstanbul) - ...ama burada bunları konuşabilmeyiz Değerli Başkan.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Kayda da alıyor danışmanınız, şimdi bunu kim bilir nasıl sunacaksınız; Allah'tan ki Meclis tutanaklarımız var. Bu konu bizim kabul edilemez bulduğumuz, ilk günden itibaren...

ELİF ESEN (İstanbul) - Meclis tutanakları var, siz de rahatlıyorsunuz bu şekilde konuşarak.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ama şu an yaptığınızı ben size çok yakıştıramadım.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ya, ne olur yapmayın, lütfen yapmayın. Ben de size yakıştıramadım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şahsileştirmeyin. Ben sadece Komisyon Başkanı olarak bu toplantıyı yönetiyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Peki, ben söylemek istediklerimi söyledim, siz de toparlayın.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - "Muhatabı yok." dedim ve devam ediyor, bu konuda yargı tahliye talebine de ret verdi. Bizim kabul edilemez bulduğumuzu, hepimizin burada -değil mi- hassasiyetlerimizi dile getirdiğimiz bir konu olduğunu ifade ettim.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ben sizden şunu duymak isterdim: "Bu kurumda veya hangi kurumda olursa olsun..."

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biz kabul edilemez buluyoruz zaten.

ELİF ESEN (İstanbul) - "...sorumlu -hele gözlerimizle görmüşüz yani duymamışız bile- kim varsa biz o kişinin asla arkasında değiliz."

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Neyse, ben sizin getirmek istediğiniz yere gelmeyeceğim, çok ayıp şu yaptığınız gerçekten.

ELİF ESEN (İstanbul) - "Görevinde de devam etmesine müsaade etmeyeceğiz, hele yönetici olarak asla müsaade etmeyeceğiz."

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tahliye talebine de ret verilmiş durumda.

ELİF ESEN (İstanbul) - Biz onunla ilgili bir kanun teklifi hazırladık. O kanun teklifimizde de diyoruz ki: Çocuğa, yaşlıya, engelliye kim zarar veriyorsa, yöneticilik makamındaysa asla bir daha yönetici olarak görev alamamasına dair, hükmün de geriye bırakılmaması, bu konuda hassas kişilerin...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Burada hepimiz bu konuda hassas olan kişiler olarak görev yapıyoruz, bu Komisyon'da hepimiz gönüllü olarak görev yaptık. Hepimizin geçmişi, çalışma alanı, hassasiyeti, ortaya koyduğu irade var, bu konuda ifadelerimiz var.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ya, izin verirsiniz...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Şahsileştirdiniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ya, bu tür dezavantajlı...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Elif Hanım, bunu siyasi bir istismar malzemesi yapıp...

ELİF ESEN (İstanbul) - Hayır, asla. Ya, saptırmayın olayı lütfen.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - ...şahsileştirdiğiniz için ben sizi kınıyorum ve ayıplıyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Siyasi istismar da asla değil, benim yapmayacağımı en başında bilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, gündemle ilgili... Bu konuyu kapatıp lütfen söyleyeceklerinize geçin.

ELİF ESEN (İstanbul) - Bütün engelli vatandaşlarımız adına burada bir hak savunuculuğu yapıyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimiz...

ELİF ESEN (İstanbul) - O tür yöneticilerin bir daha göreve gelmemesine dair kanun teklifini veriyoruz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimizin zaten ortak kararı, fikri ve beyanı var bu konuda.

ELİF ESEN (İstanbul) - Zaten vicdani bir sorumluluk hissediyorsa iktidarın da bu noktada...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Görevden alındı, soruşturması devam ediyor.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - İdari işlem devam ediyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - İdari işlemi devam eden bir konuda... Neyse, evet...

ELİF ESEN (İstanbul) - ...buna iktidar ya da muhalefet olarak bakmadan dikkate alması gerekir diye düşünüyorum.

BAŞKAN JÜLİDE SARİEROĞLU - Çocuğumuzun üstün yararı, engellilerimizin üstün yararı her şeyden önemli bizim için, siyasetüstü de bir mesele bu; siyaset olarak da istismar edilmemesi... Hassas bir konu.

ELİF ESEN (İstanbul) - Bu bir istismar değil, siyasi istismar hiç değil.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hayır, hayır, şu an bize yönelttiğiniz şey...

ELİF ESEN (İstanbul) - Lütfen, burada böyle bir ithamla gelmeyin bari.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Burada, biz bu Komisyon'da hepimiz gönüllü olarak görev aldık ve engellilerle ilgili... Ben engelliler konusunda çok hassas bir insan olarak...

ELİF ESEN (İstanbul) - Ben devam etmeyeyim çünkü böyle bir ithamı asla kabul etmem ve benim nasıl bir hak savunucusu olduğumu biliyorsunuz.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimiz hak savunucusuyuz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Lütfen, bunu siyasi istismara çok taşımayın.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hiç hoş olmayan bir yere getirdiniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Çok klasik bir cevap bu, ben bunu kabul etmiyorum Sayın Başkan.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Konu çok farklı; hepimiz ilk günden itibaren siyasetüstü, iyi niyetli, o kadar hassas davranıyoruz, iyi niyetli olarak bir süreç yönetiyoruz. Sadece bir uyarıda bulundum, niye bu konu...

ELİF ESEN (İstanbul) - Ya, burada zaten o şahsı savunmanızı ben anlayabilmiş değilim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hayır, ben savunma yapmıyorum, Komisyon Başkanı...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani gözlerimizin önünde -videoyu herkes seyretilmiştir- merdivenden aşağıya itiyor. Yani burayı bu kadar yükseltmenizi ben anlayamıyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Konu farklı, çok enteresan bir şeye geldi, çok enteresan. Siz bunu başka bir şeye...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani tavrınızı ben şaşkınlıkla gözlemliyorum gerçekten ve çok üzgünüm.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Benim tavrım çok net.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani bunu sizden gördüğüm için ben çok üzgünüm.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu çok hassas bir konu. Bu konu Komisyon olarak hepimizin çok üstün yani boyutları en üst seviyede hassasiyet gösterdiğimiz, hiçbirimizin tasvip etmediği, kabul etmediğimiz ve takip ettiğimiz bir süreç. Ben sadece konunun muhatabı burada değil diye şey yaptım, başka bir yere getirdiniz ve şahsileştirdiniz, onunla ilgili...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yok, sorum çok net: Yurt dışındaki iyi uygulamalar nelerdir, ne tür tedbirler alınıyor? Sorum net, başka bir yere getirmedim. Ben ERG'ye bunu soruyorum, yurt dışında bu yaşanmasın diye ne tür tedbirler alınıyor diye soruyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tamam, bu soruyu aldık, arkadaşlarımız cevap verir.

ELİF ESEN (İstanbul) - Cevaplasın arkadaşlarımız, rehabilitasyon merkezinde...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Hepimiz, bu Komisyonunda, engellilerimizin, engelli bireylerimizin lehine hayat kalitesini aileleriyle birlikte ileriye götürmek için ne yapabiliriz arayışı içerisindeyiz. Çok ufak bir uyarıya neden bu kadar yükseldiğinizi ben anlayamadım. Komisyon Başkanı olarak, sadece muhatabı burada değil... Yani, anlayamadık neden... Çünkü devam ediyor, soruşturması yapılıyor, ret kararı verilmiş zaten. Hepimiz, Komisyon Başkanımız da buradayken bu konudaki beyanını ifade etti zaten. Duruşumuz çok net, asla tasvip edemeyiz, hele şiddetin hiçbir türüne bizim toleransımız yok, hep diyoruz sıfır tolerans. Hele kadınların, engellilerin, yaşlıların, dezavantajlı diğer gruplarımızın, hassas gruplarımızın incinmeleri hiçbir şekilde, asla...

ELİF ESEN (İstanbul) - Peki Sayın Başkan, böyle bir sonuç sizce nasıl çıktı? Yani o çocuk merdivenden düştü, "Böyle bir ret kararı verilmiş." diyorsunuz, böyle bir sonuç nasıl çıkar?

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Tahliye sürecine ret veriyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tahliyesine...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani böyle bir şahsı savunmanın anlamı yok.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Savunmuyoruz, tahliyesine ret kararı...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani gerçekten ne kadar büyüttünüz olayı, inanamıyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bakın, Elif Hanım, siz herhâlde biraz gerildiğiniz için konuyu anlayamadınız.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yok, hiç gergin değilim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir yanlış anlama var ortada, tamamen çok uygun olmayan bir iletişim kazası yaşıyoruz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Neyse, tamam, evet.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Benim ifade ettiğim şey, doğru ifade ettiğim şu...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Tahliye talebini reddetti. Çocuğun yer değişikliğiyle ilgili...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, anladım, tamam. Ama aynı şeyden bahsettiğimizi düşünüyoruz, inşallah farklı yansımaz, yansıtılmaz bu konular çünkü hepimizin hassasiyeti, hele de yani bizlerin -bu alanda siz de uzun yıllardır çalışıyorsunuz- bizler yıllardır bu alanda bizzat engellilerle birlikte çalışan kişileriz, asla aksi konuşulmaz da düşünülemez de hakkımızda. Neyse. Keşke böyle bir şey de hiç olmasaydı, güzel gidiyordu. Sadece "Muhatabı burada değil bu sorunun." dedim. Evet, Komisyon Başkanı olarak da herhâlde o kadar söylenebilir diye düşünüyorum.

Şimdi, başka... Erol Bey, sizin talebiniz vardı.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Benim yok.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Siz buyurun.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, değerli arkadaşlar; kıymetli bürokratlarımızın, STK'lerin sunumları için çok çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, Sayın Başkanım...

Şimdi, sorunun öncesinde, sözlerime başlamadan önce sizden şöyle bir şey rica edeceğim: Ben de engelli bir milletvekiliyim. Şimdi, engelli arkadaşlarımızın genel sorunlarından yola çıkarak siyaseten tırmandırmaya, tartışmaya "Buradan ne devşiririz?" konusuna girmememiz gerektiğine inanıyorum çünkü biz burada tamamen siyasetüstü... Bu, sanırım 21'inci Toplantımız. Asla böyle bir şeye girmek istemem.

ELİF ESEN (İstanbul) - Siyaseten hiçbir şey devşirmeye niyetim yok, niyetim engellilerin haklarını savunabilmek...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şimdi, hak savunuculuğu yapmak, tamam Başkanım...

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani bu konuyu tekrar açmanız... Bunu asla kabul edemem.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama bakın, beni dinlemiyorsunuz. Bakın, ben bir engelli milletvekili olarak konuşuyorum, siz beni dinlemiyorsunuz bile.

ELİF ESEN (İstanbul) - Siz konuşun, devam edin o zaman.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şimdi, madem hassassınız, oturun bizi dinleyin o zaman, niye dinlemiyorsunuz? Bakın, hassasiyetinizi burada gösterirsiniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ama bakın "siyaseten devşirme" falan... Burada hiç öyle bir niyetim yok, hiç öyle bir niyetim yok.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Beni dinlemiyorsunuz; bakın, beni bile dinlemiyorsunuz dolayısıyla sizin hassas olduğunuzu ben düşünmem. Eğer siz beni dinlemiyorsanız ben sizin hassasiyetinizi düşünmem.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Elif Hanım, oturun; gerçekten, şu yaptığınız yanlış ya.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Şimdi, değerli arkadaşlar, biz başından beri...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu bile aslında doğruluyor belki de Fatma Hanım'ın...

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Evet, bu net yani buradaki siyasi tutum belli.

Şimdi, bu Komisyonu kurarken biz başından beri -hem Başkanımız hem Sayın Bakanımız- tüm partilere de defaten teşekkür ediyoruz çünkü hiçbir tartışma zemini yaratmadan, bugüne kadar zaten birçok alanda değişim dönüşüm yapmış fakat insanların ihtiyaçları değiştiği gibi bu alandaki ihtiyaçlar da güncel olarak değiştiğinden dolayı böyle bir Komisyon kurma ihtiyacı

doğdu. Biz Komisyonu kurarken de herhangi bir siyasi partinin burada siyaseten birtakım kendince kavga alanına dönüştürmesini istemiyoruz. Biz burada hakkı hukuku konuşalım, iyiyi nasıl yapabilirizi konuşalım.

Şimdi, gündeme gelelim, zaman problemimiz var çünkü.

Birincisi, RTÜK'teki sunuma çok çok teşekkür ediyorum ancak şöyle bir şey var: Arkadaşlar, çok güzel kitaplar basmışsınız. Ben yakın zamanda da havaalanında sizin bir kitabınızı gördüm; erişilebilirlikle ilgili, görme engellilerle ilgili Braille alfabesi bir kitap; görme engellilerin de okuyabileceği şekilde bir kitap bırakmıştınız. Ankara Havaalanı'nda VIP'ta var bu kitabınız ancak sizin bize getirmiş olduğunuz iletişimle ilgili kitaplarınızın hiçbirinde engelliye yönelik bir şey yok, bunlarla alakalı bir şey yok. Şimdi, eğer mümkünse bu yayınlarınızı basarken -öneri olarak- Braille alfabesi konusunda ve işitme engelli arkadaşlarımız konusunda hassasiyet gösterirseniz çok mutlu olurum hakikaten.

Bir de bir konu söylediniz Sayın Başkanım, dediniz ki: "Bizim diğer yayın kuruluşlarına uygulayabilmemiz için 8'inci maddede bir değişiklik yapmamız gerekiyor." Bildiğim kadarıyla, naçizane kendim de bir hukukçu olarak, 8'inci maddeyi değiştirmenize gerek kalmadan yönergeyle, sosyal anlamda erişilebilirlikle ilgili Cumhurbaşkanlığımızın genelgesiyle... Tüm paydaşlar imza attığı için buna gerek yok. Sizin sadece yönergeyle ilgili yayın kuruluşlarına tavsiye ya da öneri ya da belli cezalarla bunu yaptırabilme imkânınızın olduğunu düşünüyorum, şahsen böyle bir genelgeden anladığım bu benim. Eğer onu da o kapsamda değerlendirirseniz çok teşekkür ederim.

TRT konusunda da gerçekten -siz konuşurken Sayın Bakanımıza da arz ettim- teşekkür ediyorum, birçok konuda hassasiyetiniz hakikaten çok çok iyi bir aşamada. Belki sadece... Farkındalıkla ilgili yayınlamış olduğunuz küçük "podcast"ler oluyor bir dakikalık ya da yarım saniyelik, onları "prime time"larda verebilir misiniz? Mesela, haber öncesi-sonrası gibi. Farkındalık anlamında küçük çocuklara yapıyorsunuz biliyorum, kendi takip ettiğim programlarda görüyorum, çizgi filmlerle yapıyorsunuz hatta tüm engel gruplarını bir arada değerlendirdiğiniz tanıtım filmlerimiz var, çok da güzel filmler, bunları "prime time" dediğimiz vakitlerde yayınlama imkânınız olur mu?

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Komisyonumuzdan başka katkı, soru olmadığına göre misafirlerimize dönüyoruz.

İlk olarak TRT'den başlayalım isterseniz.

Buyurun.

TRT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MÜCAHİD EKER - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın vekillerimizin yapımlarda engelli karakterlerin çeşitliliğine ve empati boyutuna dair önerilerini not aldık, inşallah onları uygulamaya çalışırız. Yine, Sayın Fatma Öncü Vekilimizin önerisini de değerlendireceğiz. Sadece, Ömer Faruk Gergerlioğlu Vekilimizin sorduğu "Genel yayınlarda engellilere yönelik şey tüm yayınlar içinde ne oranda..." Net rakamı inşallah daha sonra vereceğiz ama şunu çok net bir şekilde söyleyebilirim: Toplumumuzdaki engelli oranının çok çok daha üstünde bizim yayın akışımızda engellilere yönelik içerikler yer tutuyor. Şu sayfayı bilerek açtım. Burada bizim yayın akışlarımız görünüyor, tüm kanalların yayın akışları görünüyor. Sadece TRT1, en son, en soldaki sütunda; 13 programın 7'sinde engellilere yönelik altyazı, sesli betimleme ya da işaret diliyle bu içeriklerin sunulup sunulmadığına dair bir işaretleme yapılmış oluyor. Bazı kanallarımızda yüzde 40'ın üzerine çıkıyor neredeyse bu oranlama. Dolayısıyla tekrar ifade etmek isterim ki -net rakamı daha sonra vermekle birlikte- toplumdaki engelli oranının çok daha üstünde bu içeriklere sahibiz TRT olarak.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Buyurun Deniz Bey.

RTÜK BAŞKAN YARDIMCISI DENİZ GÜLER - Sayın Başkanım, kıymetli vekillerim; şahsım ve kurumum adına öncelikle hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Şimdi, öncelikle tematik izlemeye yönelik olarak bir soru soruldu vekilimiz tarafından. Şimdi uzun uzun vaktinizi almayacağım, çok geniş bir konu aslında. Sayısal Kayıt Arşiv Analiz Sistemimiz (SKAAS) var. Bu sistem üzerinden ilgili uzmanlarımız kanalları inceliyor ama kanalları incelerken disiplinler arası bir izleme yapılmaktadır yani tek bir uzman tek bir kanalı izleme üzerinden ilerleyemiyoruz. Belli sayıda uzmanın belli sayıda tematik veya birbirine yakın kanalları bir araya getirdiğimiz ve her üç ayda bir değiştirdiğimiz kanal listeleriyle farklılaştırdığımız bir izleme yapılmaktadır burada. Bu kapsamda hani sadece bir uzman bir kanal üzerinde ilerlemiş olmuyor, bunun tam tersi, uzmanlarımız disiplinler arası bir yöntemle tüm kanalları farklı değerlendirmelerle ortaya bir rapor çıkartıyor.

İkincisi, "Yapımlarda içeriklerin çeşitliliğine ne kadar yer verebiliyoruz?" diye bir soru soruldu. Şimdi, öncelikle, bizim 6112 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında çok açık bir şekilde yazıyor mevzuat açısından baktığımızda. Yayınlara yayın öncesinde kesinlikle müdahale edilemiyor ama biz, tabii, herhangi bir şekilde mevzuatı aşmadan, sadece yapımcılarla ve kanal temsilcileriyle yapmış olduğumuz toplantılarda daima çocuklara, engellilere ve güçsüzlere yönelik görünürlüğü artırıcı özellikli yapımlara yer vermelerini ifade ediyoruz. Bu kapsamda, tabii, bizim bu kararımız sadece bir tavsiye niteliğinde oluyor. Nihai karar, tabii editöryal bağımsızlık kapsamında kanal yöneticilerimizde ve medya hizmet sağlayıcılarımızda.

"Karakterlere yönelik böyle bir ihtiyaç hissediyor musunuz?" Evet, biz de hissediyoruz. Bu nedenle de kendileriyle ortak akıl ve güven çerçevesinde iletişimimizi sürdürüyoruz ama tabii, özellikle özel kanallarda, özel medya hizmet sağlayıcılarında önemli olan husus ticari iletişim gelirleri olduğundan dolayı onlarda bir TRT'miz kadar engelli ve bu tip gruplara yüksek düzeyde, yeterince yer verilmediği ortada.

Ömer Faruk Gergerlioğlu Bey "Müeyyide getirilebiliyor." diye ifade ettiniz. Biz tam tersi "Müeyyide getirilemiyor." olarak ifade etmiştik onu. Hani, orada asıl konu müeyyide getirilemediğinden dolayı aslında bizim sadece tavsiye niteliğinde vermiş olduğumuz kararların medya hizmet sağlayıcıları tarafından alınıp uygulanmasını beklememiz; müeyyide getiriliyor olsaydı aslında şu an bu ifade ettiğimiz oranların tamamına uyuluyor olurdu.

"Yerel medya muaf tutuldu." dedi Sayın Vekilimiz. Aslında yerel medyayı muaf biz tutmadık, yapmış olduğumuz toplantılarda yerel medya muaf tutulmak istedi kendisi; kendilerinin bu şartları taşıyamayacağını, bu şartların getirilmesi hâlinde ise yayın hayatlarına devam edemeyeceklerini ifade ettiler. O yüzden kendi talepleri doğrultusunda biz de onları muaf tutmuş olduk.

Fatma Öncü Vekilimiz, İletişim dergisinde engelli erişimi... Çok haklısınız, bunu not aldık; önemli bir konu, bir sonraki sayıda bunu mutlaka hayata geçireceğiz.

Teşekkür ediyoruz. Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Sayın Başkanım, ben Avukat İsmet Yıldız Polat, EYEDER kapsamında katıldım.

Benim buradaki herkesten farklı bir konumum var, ben zihinsel engelli bir bireyin annesiyim, 28 yaşında bir oğlum var. Özellikle, bir anne gözüyle yaşadığımız şeyleri de aktarmak istedim. Elbette konumuz eğitim ancak burada hep engelliler konuşulurken işitme engelli, görme engelli bazında konuşuldu, zihinsel engelli bazında da taleplerimiz var; eğer izin verirsiniz konuşmak isterim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tabii, buyurun.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Kıymetli milletvekilleri, değerli kurum temsilcileri ve diğer katılımcılar; öncelikle bana bu hakkı verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, benim oğlum 1997 doğumlu, 28 yaşında bir birey, zihinsel engelli. Çok şükür, biz Ankara'ya 2002 yılında geldik -biz kamu görevlisiydik- çünkü taşrada eğitim ya da sağlık imkânı çok sınırlı ya da yoktu ama şu anda bize sunulan hizmetlerin hepsi için teşekkür ediyoruz. Çünkü artık her yerde birtakım rehabilitasyon, eğitim imkânları ya da özel çocukların birtakım eğitim imkânı var fakat bu eğitim imkanı standardizasyon değil yani eğitim merkezinden, rehabilitasyon merkezlerinden biraz önce Ziyaattin Hocam bahsetti, ben tekrar etmek istemiyorum ama biri başka bir eğitim sistemi benimserken diğeri başka bir şekilde. Bu eğitim merkezlerinin, rehabilitasyon merkezlerinin belli bir standarda kavuşması lazım geldiğini düşünüyorum; öncelikle bunu sizden rica ediyorum.

Bir de RAM'larda yapılan eğitimlere -ben atlayarak gideceğim, sadece ihtiyaçlara binaen, tekrara düşmemek adına- biz gideriz, yılda bir kere gideriz ve on dakika süre ayrılır bize. Oradaki iş yükünü bilmiyorum, personel yükünü bilmiyorum ama on dakika süre ayrılır; bunun üç dört dakikası zaten adınız, soyadınız, çocuğunuzun hâli ve durumudur. "Bir yıl boyunca ne eğitim almış, bundan sonra ne eğitime ihtiyaç vardır?" gibi bir değerlendirme yapılması isteniliyor burada fakat bu çok sınırlı bir süre Sayın Başkanım. Biz bunun birazcık daha verimli olmasını istiyoruz, yani çocuğumuz orada zaten o korkudan, telaştan çekindiği için kendini ifade edemez ve hangi ihtiyacının olduğunun bile doğru dürüst nitelendirilmediğini düşünüyorum ki yaşıyorum bunu, nitelendirilmeden aynı şeyleri alarak geri geliyoruz. Bu doğru bir yöntem değil.

Bir de RAM'larda anne babalara "Ben engelli bir bireye nasıl davranacağım?" "Ben anne olarak çocuğuma nasıl davranacağımı bilemiyorum, nasıl davranacağım?" sorunlarıyla, kaygılarıyla ve bu hayatın yüküyle nasıl başa çıkacağına dair psikolojik destek ya da eğitim verilebilir; bunları aşabiliriz diye düşünüyorum.

Bir de TRT, sağ olsun, çok güzel yayınlar yapıyor ama ben bilinçli bir anneyim, ben avukatım, bu konuda da gayret ediyorum fakat birçok yayını burada öğrendim. Mesela, TRT, haberlerini izliyorum, kapatırken bizden sonra şu dizi var, bunu izleyin gibi bir sloganla kapatıyor; çok güzel, bununla ilgili bir sıkıntı yok ama bunu yaparken madem çok izlenen prime timelerde, prime time diziler de olabilir, haber programları da olabilir bizi aydınlatsalar, desinler ki: "EBA'da da böyle bir eğitim var." "EBA'da da şöyle bir program var." yahut "Engellilerle ilgili biz TRT olarak şu kanalda da şunları yapıyoruz." gibi bir aydınlatma metinleri yayınlarsa TRT'ye de bu aşamada minnettar kalacağımı belirtmek isterim.

Ayrıca, mevzuat çok sık değişiyor Sayın Bakanım; o yüzden biz bu mevzuatı takipte bir hukukçu olarak bile çok geride kalıyoruz ki vatandaş gerçekten çok mağdur durumda bu yönden. Eğer uygun görürseniz, keşke telefonlarımıza bir SMS yoluyla lehimize olan değişiklikleri bildirip "Şu kanunda, şu yönetmelikte lehinize şöyle bir değişiklik var, ilgisine başvurun." denilsin. Yani, bilen kendisi okusun, bilmeyen bilene başvurarak en azından bir yöntem belirlesin çünkü raporlarda değişiklik oluyor belli sürede başvurmanız gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bu konuyu da Komisyon uzmanlarımız bir kenara not ederlerse; model hani önereceğiz ya, o sırada belki...

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Komisyonun isminden yola çıkarak...

Sayın Bakanım, ben her zaman buraya gelemem, her zaman bu şansı elde edemem.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Dinliyoruz ki Komisyon üyelerimiz sizin söylediğiniz şeyin üzerine başka bir şey daha...

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Çok çok özür dilerim, ben sizi duymadığımı için...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Haklısınız, bilgilendirme en önemli ayaklarından biri, tabii ki...

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Yani şimdi, dediğim gibi, ben hukukçuyum, mevzuatı takip ediyorum, ofisimde bakıyorum ama yakalayamıyorum çünkü çok sık değişiyor ve bir de ne değiştiğini de tam anlayamıyorum. Mesela, vergi kanunları değişir, arkasından bir izleme yani yöntemleri nedir diye bir genelge yayımlanır; bunun gibi bir şey yani değişen şeyler hakkında bize bilgi verilmesi, kısaca bilgiler atılabilir, paylaşılabılır.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - "Böyle bir değişim geldi." diye.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - "Böyle bir değişim geldi, ihtiyacınız varsa bakın." diye. Anlamayan zaten okula gider, merkeze gider sorar "Ben ne yapacağım?" diye. Bir de bazı değişiklikler, haklar diyor ki: "İşte, şu kadar süre içerisinde başvurmanız hâlinde..." O kadar süre içinde kaçmışsa gitti, şansınız bitti. Yani bu doğru bir yöntem değil. Çok iyi şeyler yapmaya çalışılıyor, çok iyi şeylerle uğraşılıyor ama ulaşmada bazı şeylerde sınırlı kalıyor.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - RTÜK de belki kamu spotlarında bu değişiklikleri ele alabilir.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Neden olmasın? Neden olmasın? Yani, dediğim gibi, yılda bir kere RAM'a gidiyoruz ama RTÜK'ün ya da TRT'nin hizmetlerini RAM'da niye broşürler hâlinde bize göstermiyorsunuz? Bütün veliler oraya gidiyor, niye göstermiyorsunuz? Gösterin. Niye vermiyorsunuz? Elimize zorla kitapçıklarınızdan tutuşturun, zor bir şey değil. Okuruz, bakarız, anlarız, anlamayan da anlayandan anlar yine.

Bir de kaynaştırma eğitiminden bahsedildi. Ben oğlumun özel bir özel eğitim ilköğretim okuluna gönderdim; aynı okul grubunun normal okulları da vardı. Hani, yaşadığım bir şeyden bahsetmek istiyorum. Bizim çocuklarımızı beden eğitimi, işte, müzik, resim derslerinde kendi okullarının aynı yaşlardaki kaynaştırma sınıflarına götürdüler; o kadar güzel oldu ki, benim oğlumun o yıllardaki o mutluluğunu -iki yıl kadar devam etti bu- anlatamam ve normal çocuklarla iletişimi de düzeldi, yani benim bir de sağlıklı oğlum var, sağlıklı çocuklarla olan iletişimi de düzeldi. O yüzden kaynaştırma eğitimi çok önemli. Zannedersem Ziyaattin Bey bahsetmişti, gerçekten kaynaştırma sınıfına gönderdiğiniz zaman...

Benim oda arkadaşım olan bir hanımefendi "Ben asla çocuğumun sınıfında öyle bir çocuk kabul etmem çünkü dersi kaynatır. Benim çocuğum YKS'ye LGS'ye hazırlanıyor; derste dikkati dağıldığı zaman kaç soru kaybeder, kaç kişi geriye düşer." Anne haklı, benim de normal bir çocuğum var, aynı sınav yarışına giriyor ama ben de haklıyım, benim çocuğum da birisiyle birlikte olsun, normal bir hayatta normal bir insanla, çocukla birlikte olsun istiyorum. Bu yüzden hani kaynaştırma eğitiminin birazcık daha ağırlıklı olması önemli.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Ankara'da nereye gidiyor?

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Benim oğlum şu anda 28 yaşında.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - 28 yaşında; tamam, yaşı kaçırdım.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Yaygın eğitime geçti. Yaygın eğitimde de çok sorun var ama artık onları...

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Yaşı söylemediğiniz için, ben hani eğitimle ilgili de olunca, eğitim çağında diye düşündüğüm için sordum. Sıkıntı yok, geçmiş tecrübelerden...

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Özür dilerim, başta söyledim zannettim ama belki heyecandan atlamışımdır.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Sorun yok.

Buyurun.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Sayın Bakanım, bir de bizim sınıflarımızda ister özel eğitim olsun ister diğerlerinde, sınıflarda, kaynaştırma sınıflarında bir öğretmen var; keşke yanlarında yardımcı olsa. Bu çocukların çok fazla şeye ihtiyacı olur; kiminin tualeti gelir, kiminin burnu akar, kimin canı sıkılır. Onlara yardımcı öğretmen ya da yardımcı eleman lazım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, bunu Millî Eğitimle konuştuk.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Yurt dışında da kaldık, yurt dışında da bir dönem kalmıştık.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - O öğretmenlerin haklarını da konuştuk, nasıl olması gerektiğini de. Komisyonumuza geldi Millî Eğitim.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Yani orada en azından bulunsa iyi olur diye düşünüyorum.

Dediğim gibi, konu çok fazla ama ben fırsat bulmuşken bunları belirtmek istedim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Elinizde yazılı olarak da var galiba; onları da bizim uzman arkadaşlarımıza verebilirseniz değerlendirirler.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Ben biraz karaladım, eğer uygun görürseniz ben mail adreslerini alayım, iletayım; olur mu Sayın Bakanım?

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Tamam.

Adresimiz: engelli@tbmm.gov.tr

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ TEMSİLCİSİ İSMET YILDIZ POLAT - Çok teşekkür ederim Sayın Bakanım bana bu hakkı verdiğiniz için.

Saygılarımı sunuyorum, başarılar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Biz teşekkür ediyoruz.

Feyza Hanım'a tekrardan sözü veriyorum.

RTÜK STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI FEYZA GİZLİGİDER - Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Engellilerin temsiliyle ilgili kısımda yaptığımız bir çalışma vardı, onu da belirtmek gerekir; o konuda çok soru geldi.

Aile ve çocuk dostu yapımların teşvik edilmesiyle ilgili Aile Bakanlığıyla yürüttüğümüz bir çalışma var. Bu sene de inşallah başvuruları aldık, ödül töreni gerçekleştirilecek. Aile ve çocukların doğru temsil edildiği güzel örnekleri ön plana çıkarmak açısından çok önemseydiğimiz bir konu bu; 18 milyon lira da ödül verilecek. Bu yönetmeliğin kriterlerini belirten 6'ncı maddesinde (ö) ve (p) bendinde özellikle engelli ve yaşlıların temsiliyle ilgili de kriterler koyduk: (ö) bendinde "Engelli ve yaşlılara yönelik farkındalık

oluşturulması, toplumsal hayata katılarak aktif bir yaşam sürmelerinin desteklenmesi ve farklılıklarına saygı gösterilmesinin önemine vurgu yapılması"; (p) bendinde "Engellilik ve yaşlılığa ilişkin negatif algıların önlenmesi" ifadeleri yer alıyor. Yani aslında engellilerin ve yaşlıların temsili anlamında da pozitif anlamda bir destekleme için bu şekilde bir kriter de koyduk oraya.

Ayrıca, hanımefendinin belirttiği bir husus vardı; engellilere yönelik yapılan yayınların tanıtımının yapılmaması. Aslında bizim 2019'da çıkardığımız yönetmelikte -burada çok uzun süreceği için o hükme yer vermedim- bir gün öncesinden, yani engellilere yönelik engelsiz yayınlar yapılacağında bir gün öncesinden tanıtım fragmanlarında hangi çeviri türünde, engelli çeviri türünde yayın yapılacağıyla ilgili bilgilerin fragmanda yer alması da aslında yönetmelik hükümleri arasında. İnşallah kanun değişikliği olup da yönetmelik tamamen uygulanmaya başlandığında bu da televizyon kanallarının yükümlülükleri arasında. Yani aslında kanalların kendi keyfekeder davranmalarına müsaade etmeyecek şekilde bütün detaylar düşünülerek yazılmıştı.

Bir de yönetmelikle ilgili asla şunu da belirtmek isterim: "Sağır ve işitme engelli" ifadesinin ikisinin bir arada yer aldığı ilk metin. Biz bununla ilgili o dönem Cumhurbaşkanlığına yönetmeliği gönderdiğimizde çok uzun uzun iletişimler kurduk çünkü sağır ve işitme engelli aynı engel grubunu ifade etmiyor, ikisine sunulan hizmet grubu da farklı. O anlamda çok detay ve titiz çalıştığımız bir konu; bu ikisinin de yer aldığı ilk metin, onu da belirtmek isterim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Evet, çok teşekkür ediyorum.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Ben de bir söz istiyorum.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Buyurun.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Ben öncelikle Çocuk Hareketini temsil etmiyorum, ben Eğitim Reformu Girişimi'nde çalışıyorum. Eğitim Reformu Girişimi de Sabancı Üniversitesinin altında bir düşünce kurumu. Biz daha ziyade politika seviyesinde çalıştığımız için "Bir şeyler yapıyor musunuz diğer engelliler için?" dediniz. Sahada öyle bir çalışmamız yok ama mesela öğretmenleri destekliyoruz; bu şekilde.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Eğitim bağlamında bir çalışma yani eğitimle ilgili daha çok da politika önerileri hazırlama, analizler yapma.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Orası öyle; dediğim gibi, sahamız özellikle benim için daha farklı.

Siz de "Birçok ülkede değil." dediniz. Şeyi söyleyeyim: En az bir yıl okul öncesi eğitim olması stratejik planlarda bir hedefti, biz de heyecanlanmıştık, onun üst politika belgelerinden çıkması bizce bir sorundu.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Ama Türkiye'de zorunlu.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Değil.

LATİF SELVİ (Konya) - Değil, değil, zorunlu değil.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Hayır, bakın, şu anda ben Genel Müdürle yazıştım sizinle konuştuktan sonra.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Engelli çocuklar için demiyorum.

FATMA ÖNCÜ (Erzurum) - Özellikle Genel Müdürle yazıştım, Genel Müdüre özellikle üstüne basa basa şunu sordum: Engellilerde eğitim zorunluluğu var mı? "Evet, zorunlu." dedi.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Evet, zorunlu ama ben tüm çocuklardan bahsediyorum, tüm çocuklar için bir yıl okul...

LATİF SELVİ (Konya) - Okul öncesiyle ilgili sormuştum size, bazı ülkelerde zorunlu, bazı ülkelerde değil.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Evet, baktım 193 ülke...

LATİF SELVİ (Konya) - Hedef olarak yüzde 100 eğitim hedef ama yani zorunluluk kapsamında değil.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Evet, 63 ülkede ücretsiz olması kanunlarla korunmuş, 51 ülkede de zorunluymuş.

LATİF SELVİ (Konya) - O ayrı bir konu.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Zorunlu yapılmadan başarılı olan bir ülke araştırıp size yazılı dönebilirim.

LATİF SELVİ (Konya) - Evet, teşekkür ederim.

ÇOCUK HAREKETİ/EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ POLİTİKA ANALİSTİ EKİN GAMZE GENCER - Bir şey atlamadım sanırım.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

Evet, tekrardan teşekkür ediyoruz. Ben tekrar şunun altını çizmek istiyorum: Burada tüm Komisyon üyelerimiz büyük bir hassasiyetle -bakın, bütçe görüşmeleri var- belki bugüne kadar hiç olmayan bir şey ama hani bilemiyorum, örnekleri olabilir bir iki istisna; biz bu hafta üç gün, gelecek hafta için de az önce bir program taslağı geldi -aslında sizlere de soracağım; Komisyon Başkanımız NATOPA toplantısı sebebiyle yurt dışında olduğu için burada değil- gelecek hafta bu haftadan çok daha yoğun bir tempoda bir çalışma yapacağız.

21 toplantı yapmışız, yaz dönemi boyunca çalışıyoruz. Bizim hepimizin ortak amacı, ortak gayesi engelli bireylerimizin yaşam standartlarının daha da üst seviyeye çıkabilmesi; eğitimden sağlığa, istihdamdan bakım hizmetlerine kadar hayatın her alanında eşit ve hak temelli olarak rahatça kendilerini ifade edebilecekleri ortamları daha da güçlendirebilmek için şu anda mevcut durumda güçlü yanları, zayıf yanları, fırsatlar, zorluklar nelerse bunları ortaya çıkararak daha da iyileşmesi için önerilerde bulunmak istiyoruz. Yani hepimizin gayesi ortak, birbirimizi böyle suçlayarak... Burada çok ileri boyutta eleştirel ifadeler de raporlara giriyor, kayıtlara giriyor; alıyoruz, buna çok açığız. Daha dün ben de bu alanda bir sürü şeyi... Bizler ilk önce söyleme gayretindeyiz,

hedefimiz bir çünkü. O yüzden kesinlikle bu konuda hani niyet okuyarak ya da suçlayarak böyle şeylerin yapılmasını tasvip etmediğimi tekrar belirtmek istiyorum.

Burada hepimiz gönüllü olarak bu Komisyonda görev aldık; görevlendirilerek değil, bizler gittik, başvurduk yer almak istiyoruz diye. Hepimiz de çok yoğun bir gayret gösteriyoruz, buranın dışında da okumalar yapıyoruz ve "Daha neler yapabiliriz?" diye Komisyondaki arkadaşlarımızla biz Başkanlık Divanı olarak da özel bir çalışma içerisindeyiz. Sadece bir bilgi verdim ve kıymetli Komisyon üyemize bu konunun muhatabının burada olmadığını, soruşturma açıldığı, görevden alındığı ki işte, şu an hukuki bir süreç de devam ediyor, onu ifade ettik.

Onun dışında, her türlü görüş burada rahatlıkla ifade ediliyor: dediğim gibi, siyaset üstü bakıyoruz. Tüm Komisyon üyelerimizle de Başkanımız nezdinde bugüne kadar çok uyumlu bir çalışma sürdürdük ve bu konuda da bunun gölgelenmemesi için de elimizden gelen gayreti, hassasiyeti göstereceğiz. Burası çok kıymetli bir çalışma yapıyor, gerçekten bizlerin de daha yeni şeyler, yeni fikirler, daha farklı bir boyuta da bugüne kadarki tecrübelerimiz, deneyimlerimiz taşıyor. Hassasiyet göstermeye devam edeceğiz.

Burayı takip eden basın mensuplarımıza da bu konuda, tüm katılımcılara, STK'ler, kim geliyorsa bu konuda açık ve net olarak tekrar ifade ediyoruz, hele şiddeti, şiddetin hiçbir türünü hiçbir şekilde tasvip etmemiz mümkün bile değil. Geçmişimiz de bakılırsa zaten bu konuda ortada diye son bir cümle kuracağım.

Buyurun Vekilim.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Sunum çıktısı sizin yoktu sanırım.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Bir sunum vardı, iki sunumu daha mail atacaklar WhatsApp grubumuza.

ÇOCUK HAREKETİ/ENGELSİZ YAŞAM VE EĞİTİM DERNEĞİ BAŞKANI ZİYATTİN KARA - Sizlere ulaştırabiliriz isterseniz.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Ulaştıracaksanız sevinirim.

OTURUM BAŞKANI JÜLİDE SARİEROĞLU - Çocuk Hareketinin öneriler sunumu dağıtılmamıştı, ayrıca da Eğitim Reformu girişimini anlatan sunumumuz da, Çocuk Hareketi sunumu da, yaptıkları faaliyetleri de dağıtılmamıştı, onu dijital ortamda verecekler.

Ben Çocuk Hareketine, Eğitim Reformu Girişimine, TRT'ye ve RTÜK'e çok geniş, böyle ilgi alakayla, tüm uzman kadrolarıyla burada oldukları için ve Komisyon çalışmalarımıza vermiş oldukları katkı için sonsuz teşekkür ediyorum.

Yarın saat 16.30'da toplanmak üzere Komisyonumuzun toplantısını kapatıyorum.

Sağ olun.

Kapanma Saati:16.47